ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

Τμήμα Γεωγραφίας

ΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣ: Η ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΚΑΙ Η ΕΠΙΡΡΟΗ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΤΟΠΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Πτυχιακή εργασία του φοιτητή Χαλκιά Γεώργιου

Αθήνα, Ιούλιος 2014

ΠΡΟΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Η παρούσα μελέτη απαιτούσε σε μεγάλο βαθμό την έρευνα πεδίου προκειμένου να υλοποιηθεί. Συνεπώς, θα ήθελα να εκφράσω τις ευχαριστίες μου στους επαγγελματίες αλιείς της περιοχής της Ραφήνας και κυρίως στον πρόεδρο του Επαγγελματικού Αλιευτικού Συλλόγου «Η Ραφήνα», κύριο Ασβεστάρη Σταύρο, για την αμέριστη βοήθεια και τις έμπειρες συμβουλές που μου παρείχαν κατά τη διάρκεια της έρευνάς μου, στη Λιμενική Αρχή της Ραφήνας για τις χρήσιμες πληροφορίες σχετικά με το «τι μέλι γενέσθαι» στα νερά του νότιου Ευβοϊκού Κόλπου και τους τοπικούς καταστηματάρχες για την άψογη συνεργασία που είχαμε.

Πίνακας περιεχομένων

Περίληψη 6
Summary 7
Εισαγωγή 8
Κεφάλαιο 1. Ο τομέας της αλιείας διεθνώς 11
1.1 Γενικά 11
1.2 Είδη αλιείας 12
1.3 Κοινή Αλιευτική Πολιτική 13
1.3.1 Αναθεώρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής 13
1.4 Παγκόσμια παραγωγή ψαριών και θαλασσινών 14
1.5 Η αλιεία στην αρχαιότητα 16
Κεφάλαιο 2. Η αλιεία στην Ελλάδα 18
2.1 Γενικά 18
2.2 Η επίδραση της αλιευτικής δραστηριότητας σε άλλους επιχειρηματικούς κλάδους 19
2.3 Η αλιεία στην αρχαία Ελλάδα 22
2.4 Χαρακτηριστικά ελληνικών θαλασσών 23
2.5 Παραγωγή ψαριών και θαλασσινών σήμερα 24
2.5.1 Ιχθυοκαλλιέργειες 24
2.5.2 Συμβολή στην εθνική οικονομία 25
2.5.3 Προβλήματα του κλάδου της αλιείας 25
2.6 Το Λιμενικό Σώμα 26
2.6.1 Διεύθυνση Ελέγχου Αλιείας 27
2.6.2 Τεχνολογίες ελέγχου 28
Κεφάλαιο 3. Η περιοχή της Ραφήνας 30
3.1 Εισαγωγή – Ιστορικά στοιχεία 30
3.2 Η Ραφήνα σήμερα 31
3.3 Γεωγραφική θέση 33
3.4 Η ευρύτερη περιοχή σαν παραθεριστικός προορισμός 35
3.4.1 Η τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή 36
3.5 Το ομώνυμο λιμάνι 38
3.5.1 Ακτοπλοϊκή σύνδεση του λιμανιού της Ραφήνας με άλλα λιμάνια 38
3.5.2 Διακίνηση επιβατών και οχημάτων στο λιμάνι της Ραφήνας 38
Κεφάλαιο 4. Περίπτωση μελέτης. Η αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας 41
4.1 Εισαγωγή 41

4.2 Επαγγελματική αλιεία στο λιμάνι της Ραφήνας 42
4.2.1 Παραγωγή ψαριών και ποικιλίες 44
4.2.2 Ψαρότοποι 44
4.2.3 Αλιευτικό καταφύγιο 45
4.2.4 Ιχθυοκαλλιέργειες 46
4.2.5 Εμβέλεια της αλιευτικής δραστηριότητας στο λιμάνι της Ραφήνας 47
4.2.6 Θέσεις εργασίας που δημιουργεί η αλιευτική δραστηριότητα στη Ραφήνα 48
4.2.7 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες αλιείς της Ραφήνας 51
4.3 Ερασιτεχνική αλιεία στο λιμάνι της Ραφήνας 53
4.3.1 Δράσεις – Εκδηλώσεις 54
Κεφάλαιο 5. Συζήτηση – Συμπεράσματα 55
Βιβλιογραφία 58
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι 60
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ 63

Περίληψη

Η παρούσα πτυχιακή εργασία πραγματοποιείται στα πλαίσια της ολοκλήρωσης των σπουδών στο Τμήμα Γεωγραφίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου Αθηνών.

Η εργασία αφιερώνεται στην αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας και στην επιρροή της στην οικονομική ζωή της συγκεκριμένης πόλης της Ανατολικής Αττικής. Αυτή εξοικειώνεται και εξειδικεύεται από την αναδίφηση της βιβλιογραφίας, από την παράθεση και επεξεργασία στοιχείων του διαδικτύου αλλά σε μεγαλύτερο και σημαντικότερο βαθμό από την επί τόπου έρευνα πεδίου. Αξιοσημείωτο ρόλο θα διαδραματίσουν οι συζητήσεις με τοπικούς φορείς, όπως το Λιμεναρχείο Ραφήνας και οι σύλλογοι επαγγελματιών και ερασιτεχνών αλιέων αντίστοιχα καθώς και οι ιδιοκτήτες και υπάλληλοι καταστημάτων εστίασης και ιχθυοπωλείων.

Προσδοκία του συντάκτη της εργασίας είναι να φανεί αυτή ενδιαφέρουσα και όχι κουραστική στον αναγνώστη καθώς και να του προσφέρει μια σφαιρική αντίληψη σχετικά με τη δραστηριότητα της αλιείας στη συγκεκριμένη περιοχή της Ανατολικής Αττικής και τη σημαντικότητά της στην τοπική οικονομία. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτός ο στόχος, ο αναγνώστης θα χρειαστεί να λάβει αρχικά κάποιες σημαντικές πληροφορίες σχετικά με τον τομέα της αλιείας τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο, ενώ θα γίνει και μία προσπάθεια ανάλυσης της φυσιογνωμίας της ευρύτερης περιοχής της Ραφήνας.

Summary

The present final work is taking place in frames of the completion of studies in the department of Geography at Harokopio University of Athens.

The work is dedicated in the fishing activity in the port of Rafina and in its influence in the economy of this city in eastern Attica. This is familiarized and specialized by the bibliography, by the treatment of the elements of web and mostly by the research of field. The discussions with local institutes as the Port Authority of Rafina, the associations of professional and amateur fishermen and the owners and employees of local restaurants and fishmongers.

The expectation of the author of this work is to seem interesting and not tedious in the reader as well as to offer him an overall perception of the activity of fishery in this region of eastern Attica and its importance in the local economy. This is going to be achieved by giving the reader some important information about the sector of fishery in international and national level. Also, the author will attempt to analyze the physiognomy of the wider region of Rafina.

Εισαγωγή

Η συγκεκριμένη μελέτη εστιάζει στην αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας (κυρίως επαγγελματική και λιγότερο ερασιτεχνική) και στην επιρροή της στην οικονομική ζωή της ευρύτερης περιοχής, μέσω της επίδρασής της και σε άλλους κλάδους της επιχειρηματικότητας. Η παρούσα εργασία, λοιπόν, περνάει από κάποια στάδια έως ότου καταλήξει στον σκοπό της, ο οποίος δεν είναι άλλος από τη «γνωριμία» του αναγνώστη κυρίως με την καθημερινότητα των ψαράδων στην περιοχή της Ραφήνας, τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στον κλάδο τους καθώς και την εμβέλεια και επιρροή της δραστηριότητάς τους.

Στο πρώτο κεφάλαιο, ο στόχος του φοιτητή είναι η εξοικείωση του αναγνώστη με τον τομέα της αλιείας γενικά σε διεθνές επίπεδο. Προκειμένου να επιτευχθεί αυτό, θα γίνει μία σύντομη παρουσίαση της αλιευτικής δραστηριότητας ως κλάδου της πρωτογενούς παραγωγής, ενώ θα παρατεθούν και κάποια στοιχεία σχετικά με την παραγωγή και κατανάλωση ψαριών και θαλασσινών παγκοσμίως. Επίσης, θα γίνει μνεία στις αρχές που διέπουν την αλιεία στην Ευρωπαϊκή Ένωση και εφαρμόζονται μέσω της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής στα κράτη – μέλη. Τέλος, ο αναγνώστης θα λάβει κάποιες περιεκτικές πληροφορίες σχετικά με τη δραστηριότητα της αλιείας στα αρχαία χρόνια από διάφορους πολιτισμούς (π.χ. αρχαία Αίγυπτος, Σκανδιναβία κ.ά.).

Στο δεύτερο κεφάλαιο, η μελέτη θα εξειδικευτεί στην αλιευτική δραστηριότητα στη χώρα μας. Αφού γίνει μία σύντομη εισαγωγή και παρουσιαστούν κάποια στοιχεία σχετικά με την τέχνη της αλιείας στην αρχαία Ελλάδα και τις τεχνικές των ψαράδων εκείνης της εποχής, στη συνέχεια θα γίνει μία ανάλυση της παράκτιας αλιείας (που επικρατεί σε συντριπτική πλειοψηφία στην Ελλάδα) και της επίδρασής της σε άλλους κλάδους της οικονομίας (π.χ. εστίαση, εμπορία/μεταποίηση αλιευμάτων κ.ά.). Έπειτα, ο αναγνώστης θα λάβει πληροφορίες σχετικά με την παραγωγή ψαριών και θαλασσινών στη χώρα μας, τον κλάδο των ιχθυοκαλλιεργειών, τις τεχνικές της επαγγελματικής αλιείας καθώς και τα σημαντικότερα προβλήματα του κλάδου, όπως η υπεραλίευση, η έντονη πλέον δραστηριοποίηση των ερασιτεχνών αλιέων και άλλα. Επειδή, όμως, η βιωσιμότητα του θαλάσσιου πλούτου είναι ζωτικής σημασίας για το περιβάλλον και τον άνθρωπο, θα γίνει αναφορά στην αρμόδια ελεγκτική αρχή, που δεν είναι άλλη από το Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή και συγκεκριμένα τη Διεύθυνση Ελέγχου Αλιείας.

Επειδή η παρούσα μελέτη εξειδικεύεται στην αλιευτική δραστηριότητα στην περιοχή της Ραφήνας, κρίνεται σκόπιμο από τον συντάκτη να γίνει μια εκτενής παρουσίαση της φυσιογνωμίας της περιοχής. Για το λόγο αυτό, στο τρίτο κεφάλαιο θα παρατεθούν κάποια ιστορικά στοιχεία για την περιοχή μέχρι να φτάσουμε στη σημερινή εποχή. Αρχικά, θα παρουσιαστούν κάποια στοιχεία για τον πληθυσμό του δήμου Ραφήνας – Πικερμίου και τη γεωγραφική του θέση κι έπειτα θα αναδειχθεί η ευρύτερη περιοχή σαν παραθεριστικός προορισμός αλλά και η τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή. Κυρίαρχο ρόλο στην πόλη διαδραματίζει το λιμάνι, το οποίο αποτελεί το δεύτερο πιο σημαντικό λιμάνι της Αττικής μετά τον Πειραιά. Για τον συγκεκριμένο λόγο, θα δοθεί έμφαση στην ακτοπλοϊκή σύνδεση της Ραφήνας με

τις Κυκλάδες και τη νότια Εύβοια καθώς και στη διακίνηση επιβατών και οχημάτων στο λιμάνι.

Προχωρώντας η εργασία, φτάνουμε στο τέταρτο κεφάλαιο, το οποίο εξειδικεύεται στην περίπτωση μελέτης, δηλαδή την αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας. Το μεγαλύτερο μέρος του κεφαλαίου αφιερώνεται στην επαγγελματική αλιεία στην περιοχή καθώς αυτή ασκεί τόσο άμεση όσο και έμμεση επίδραση σε πλήθος ατόμων και επιχειρήσεων. Έτσι, ο αναγνώστης θα έχει την ευκαιρία να εξοικειωθεί με την καθημερινότητα των ψαράδων και να κατανοήσει όλα όσα σχετίζονται με τη δραστηριότητά τους.

Αρχικά, θα παρουσιαστούν αναλυτικά στοιχεία σχετικά με τον συνολικό αριθμό και το προφίλ των επαγγελματιών αλιέων τόσο στην μικρής κλίμακας παράκτια αλιεία όσο και στη μέση αλιεία με μηχανότρατες. Στη συνέχεια, ο αναγνώστης θα δεχτεί συγκεκριμένες πληροφορίες για τα είδη των ψαριών και την ποσότητα που αλιεύονται καθημερινά αλλά και για τους ψαρότοπους στους οποίους ασκούν τη δραστηριότητά τους οι αλιείς της Ραφήνας.

Καθώς η μελέτη θα εξελίσσεται, θα παρατίθενται αναλυτικά στοιχεία αναφορικά με την εμβέλεια της αλιευτικής δραστηριότητας στο λιμάνι της Ραφήνας (δηλαδή ποιες περιοχές εξυπηρετεί) καθώς και τις έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από αυτή. Σε αυτό το σημείο, αξίζει να σημειωθεί ότι οι τομείς της εμπορίας και μεταποίησης ψαριών και θαλασσινών, της εστίασης (ψαροταβέρνες, εστιατόρια, μεζεδοπωλεία) και τα καταστήματα που εμπορεύονται είδη αλιείας είναι άμεσα εξαρτημένοι και αλληλένδετοι με την αλιευτική δραστηριότητα της περιοχής. Στην επιτυχή ολοκλήρωση της μελέτης, σημαντικό ρόλο θα διαδραματίσουν οι συζητήσεις με τους αλιείς της Ραφήνας αλλά και τους καταστηματάρχες της περιοχής. Στις συνεντεύξεις που διεξήχθησαν οι μεν αλιείς ερωτήθηκαν σχετικά με την καθημερινότητά τους, τα προβλήματα του κλάδου τους και την παραγωγή τους κυρίως, οι δε καταστηματάρχες σχετικά με το σύνολο των ατόμων που απασχολούνται στις τοπικές επιχειρήσεις. Αρχικός σκοπός ήταν να εξακριβωθεί ο αριθμός των μεταναστών που απασχολούνται αλλά η διστακτικότητα των ιδιοκτητών δεν το κατέστησε εφικτό.

Σημαντικό τμήμα του τέταρτου κεφαλαίου θα αφιερωθεί στην παρουσίαση των προβλημάτων του κλάδου της αλιείας συγκεκριμένα στη Ραφήνα, όπως αυτά

παρουσιάστηκαν μέσα από συζητήσεις με τους επαγγελματίες αλιείς της περιοχής. Τέλος, θα γίνει μία σύντομη αναφορά στην ερασιτεχνική αλιεία στο λιμάνι της Ραφήνας και στις δραστηριότητες και δράσεις των ερασιτεχνών αλιέων.

Όπως κάθε μελέτη, αντίστοιχα και η συγκεκριμένη ολοκληρώνεται με την εξαγωγή συμπερασμάτων. Έτσι, το πέμπτο και τελευταίο κεφάλαιο της εργασίας θα ολοκληρωθεί με μια συζήτηση σε γενικότερο πλαίσιο σχετικά με την αλιευτική δραστηριότητα, την καθημερινότητα των επαγγελματιών αλιέων και τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν στο επάγγελμά τους. Επιπλέον, θα γίνει προσπάθεια να κατανοηθεί πλήρως η σημαντικότητα της δραστηριότητας αυτής στην οικονομική ζωή μιας περιοχής, μέσω της επίδρασής της σε διαφορετικούς κλάδους της επιχειρηματικότητας.

Κλείνοντας, προσδοκία και ευχή του συντάκτη της παρούσας μελέτης είναι αυτή να φανεί ενδιαφέρουσα και όχι κουραστική στον αναγνώστη καθώς και να του προσφέρει μια σφαιρική αντίληψη σχετικά με την αλιεία στη συγκεκριμένη περιοχή της Ανατολικής Αττικής και τη σημαντικότητά της στην τοπική οικονομία.

Καλή ανάγνωση…

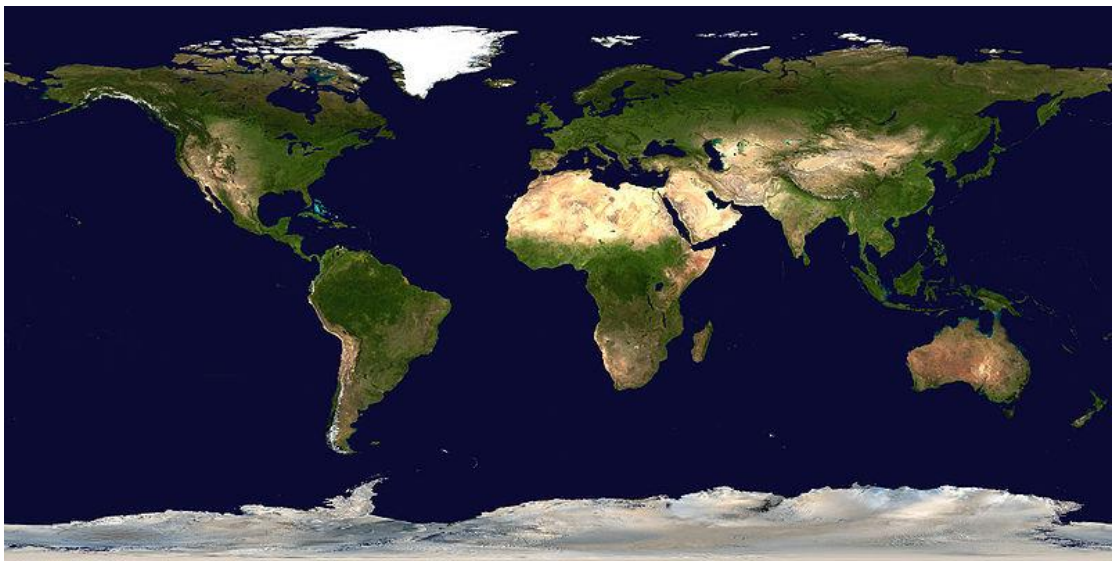
Κεφάλαιο 1. Ο τομέας της αλιείας διεθνώς

1.1 Γενικά

Η Γη είναι ο μοναδικός πλανήτης του ηλιακού μας συστήματος όπου στην επιφάνειά της κυριαρχεί το υγρό στοιχείο. Το νερό καλύπτει το 71% της γήινης επιφάνειας, από το οποίο το 97% είναι θαλάσσιο νερό και το 3% γλυκό νερό.

Στο εσωτερικό των 5 ωκεανών (Ειρηνικός, Ατλαντικός, Ινδικός, Αρκτικός και Ανταρκτικός), των θαλασσών, των πελαγών, των λιμνών και των ποταμών ζουν εκατομμύρια είδη ψαριών και θαλασσινών. Προκειμένου να υπάρχει βιωσιμότητα και να αποτρέπεται η μείωση του πλούτου των θαλάσσιων αποθεμάτων, επιτυγχάνονται κάποιες συμφωνίες και συστήνονται διάφοροι ελεγκτικοί μηχανισμοί τόσο σε διεθνές όσο και σε εθνικό επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η Κοινή Αλιευτική Πολιτική που εφαρμόζεται τα τελευταία χρόνια στα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης με σκοπό τον έλεγχο της αλιευτικής δραστηριότητας και κατ' επέκταση τη βιωσιμότητα του θαλάσσιου πλούτου.

Δυστυχώς, τα θαλάσσια προϊόντα δεν είναι εύκολα διαθέσιμα σε όλες τις περιοχές και όλους τους κατοίκους του πλανήτη. Αυτό εξαρτάται, κυρίως, από την εγγύτητα και την προσβασιμότητα των χωρών σε θαλάσσιες περιοχές. Συνεπώς, παρατηρούνται πολλές ανισορροπίες μεταξύ των κρατών τόσο στον τομέα της παραγωγής ψαριών και θαλασσινών όσο και στην κατά κεφαλήν κατανάλωση αυτών.

Εικόνα 1: Δορυφορική εικόνα της Γης (Πηγή:http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%93%CE%B7)

Με τον όρο αλιεία χαρακτηρίζεται τόσο η άγρα όσο και η τέχνη (τρόπος) της όλης δραστηριότητας με την οποία γίνεται η σύλληψη και απόσπαση των ιχθύων και άλλων υδροβίων ζώων από το βιότοπό τους.

Η αλιεία αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τομέα της πρωτογενούς παραγωγής (γεωργία, κτηνοτροφία, εξόρυξη μεταλλευμάτων, θήρα οι υπόλοιποι) και απασχολεί ένα σημαντικό ποσοστό του παγκόσμιου πληθυσμού είτε άμεσα είτε έμμεσα. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τα στατιστικά στοιχεία της Διεθνούς Οργάνωσης Τροφίμων και Γεωργίας (FAO), ο συνολικός αριθμός των αλιέων παγκοσμίως (μαζί με αυτούς που ασχολούνται με τις ιχθυοκαλλιέργειες) ανέρχεται σε 38.000.000 ανθρώπους. Αν μάλιστα συνυπολογίσουμε και τους άμεσα ή έμμεσα απασχολούμενους στη βιομηχανία αλιευμάτων, ο αριθμός αυτών των ανθρώπων ανέρχεται πλέον στα 200.000.000 παγκοσμίως. Πολλές είναι οι χώρες με μεγάλη παράδοση στην αλιεία αφού αυτή αποτελεί σημαντικό μέρος του πολιτισμού τους από τα αρχαία χρόνια (π.χ. Αίγυπτος όπου ο ποταμός Νείλος ήταν γεμάτος ψάρια, Κίνα, Ινδία, Σκανδιναβικές χώρες κ.ά.).

1.2 Είδη αλιείας

Η αλιεία διακρίνεται ανάλογα του χώρου που επιχειρείται σε θαλάσσια αλιεία και αλιεία εσωτερικών υδάτων (λιμνών, ποταμών). Η θαλάσσια αλιεία με τη σειρά της διακρίνεται σε:

- Ελεύθερη αλιεία ή αλιεία βαθέων υδάτων ή αλιεία ανοιχτής θάλασσας ή ωκεάνια αλιεία ή υπερπόντια αλιεία που επιχειρείται σε διεθνή ύδατα.
- Παράκτια αλιεία ή αλιεία εσωτερικών υδάτων που επιχειρείται σε χωρικά ύδατα
- Ατομική αλιεία
- Μεγάλη ή βιομηχανική αλιεία (με χρήση μηχανοκίνητων σκαφών για μεγάλες ποσότητες ψαριών).
- Αλιεία επιφανείας (αφρόψαρων όπως τόνοι, παλαμίδες, ρέγγες, κολιοί, σαρδέλες κ.ά.)
- Αλιεία βυθού (π.χ. για γλώσσες, μπαρμπούνια, μπακαλιάρους κ.ά.)

Επίσης, ανάλογα με την ιδιότητα των ασχολουμένων, η αλιεία διακρίνεται σε ερασιτεχνική (για λόγους ψυχαγωγίας) και επαγγελματική (για βιοποριστικούς λόγους).

1.3 Κοινή Αλιευτική Πολιτική

Εδώ και αιώνες οι αλιευτικοί στόλοι μετακινούνται στα διεθνή ύδατα χωρίς να λαμβάνουν υπόψη τα σύνορα. Η δραστηριότητα, όμως, ενός στόλου επηρεάζει σημαντικά την κατάσταση άλλων στόλων. Συνεπώς, οι χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισαν να συνεργαστούν για τη διαχείριση της αλιείας μέσω της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής, σκοπός της οποίας είναι η δημιουργία μιας βιώσιμης ευρωπαϊκής αλιευτικής βιομηχανίας.

Η κοινή αλιευτική πολιτική συνίσταται κυρίως στις ακόλουθες δράσεις:

- Θεσπίζει κανόνες που εξασφαλίζουν ότι η ευρωπαϊκή αλιεία είναι βιώσιμη και δεν βλάπτει το θαλάσσιο περιβάλλον.
- Ενισχύει τις εθνικές αρχές με εργαλεία επιβολής των κανόνων αυτών και τιμωρίας των παραβατών.
- Παρακολουθεί το μέγεθος του ευρωπαϊκού αλιευτικού στόλου και προλαμβάνει την περαιτέρω αύξησή του.
- Παρέχει χρηματοδοτική και τεχνική βοήθεια με σκοπό την αύξηση της βιωσιμότητας του κλάδου.
- Διεξάγει, για λογαριασμό των κρατών-μελών της Ε.Ε., διαπραγματεύσεις στο πλαίσιο διεθνών αλιευτικών οργανισμών και με χώρες μη μέλη σε όλο τον κόσμο.
- Βοηθά τους παραγωγούς, τους μεταποιητές και τους διανομείς ώστε να επιτυγχάνουν δίκαιη τιμή για το προϊόν τους και διασφαλίζει ότι οι καταναλωτές μπορούν να εμπιστεύονται τα προϊόντα αλιείας που καταναλώνουν.
- Στηρίζει την ανάπτυξη ενός δυναμικού τομέα υδατοκαλλιεργειών στην Ε.Ε.
- Χρηματοδοτεί την επιστημονική έρευνα και συλλογή στοιχειών, ώστε να δημιουργηθεί η κατάλληλη βάση για τη χάραξη πολιτικής και τη λήψη αποφάσεων.

1.3.1 Αναθεώρηση της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής

Η Επιτροπή ξεκίνησε την αναθεώρηση της Κ.Α.Π. με στόχο την οικονομική βιωσιμότητα των ευρωπαϊκών αλιευτικών στόλων, τη διατήρηση των αλιευτικών

αποθεμάτων και την ενσωμάτωση της Κ.Α.Π. στην ευρύτερη θαλάσσια πολιτική και την εξασφάλιση ποιοτικών τροφίμων για τους καταναλωτές.

Στο πλαίσιο της αναθεώρησης της Κ.Α.Π. συστάθηκε το Ευρωπαϊκό Ταμείο Αλιείας για την περίοδο 2007-2013. Το Ε.Τ.Α. μπορεί να παρέχει οικονομική στήριξη που στοχεύει:

- Στη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας των αλιευτικών δραστηριοτήτων και της βιώσιμης εκμετάλλευσης των αλιευτικών πόρων.
- Στη μείωση των πιέσεων που ασκούνται στα αλιευτικά αποθέματα, με εξισορρόπηση της αλιευτικής ικανότητας του κοινοτικού στόλου και των διαθέσιμων πόρων.
- Στην προώθηση της βιώσιμης ανάπτυξης της αλιείας των εσωτερικών υδάτων.
- Στην ενίσχυση της ανάπτυξης οικονομικά βιώσιμων επιχειρήσεων στον τομέα της αλιείας.
- Στην προώθηση της προστασίας του περιβάλλοντος και της διατήρησης των θαλάσσιων πόρων.

1.4 Παγκόσμια παραγωγή ψαριών και θαλασσινών

Όσον αφορά τις χώρες με τη μεγαλύτερη παραγωγή ψαριών και θαλασσινών, παρατηρούμε ότι οι χώρες που βρέχονται από ωκεανό (Ινδικό, Ειρηνικό, Ατλαντικό) και συνεπώς έχουν ευκολότερη πρόσβαση στη θάλασσα, φιγουράρουν στις πρώτες θέσεις. Προεξέχουσα θέση καταλαμβάνει η Κίνα με 48.907.000 τόνους ετησίως και χαοτική διαφορά από τις χώρες που ακολουθούν. Αυτές κατά σειρά είναι οι εξής: Περού (9.635.000), Ινδία (6.088.000), Ινδονησία (5.858.000), Χιλή (5.610.000), Η.Π.Α. (5.566.000), Ιαπωνία (5.178.000), Ταϋλάνδη (4.018.000) και Νορβηγία (3.160.000) (Πηγή: The Food and Agriculture Organization of the United Nations).

Εικόνα 2: Ψαράδες στη Σρι Λάνκα (Πηγή: http://users.sch.gr/kassetas/zzzzzzPlanetFishing.htm)

Η μέση ετήσια παραγωγή ψαριών και θαλασσινών αντιστοιχεί σε 21 κιλά για κάθε κάτοικο της Γης. Σε 54 χώρες, με επικεφαλής την Ισλανδία, τις Σεϋχέλλες, τη Νορβηγία, το Βανουάτου και τη Χιλή , η μέση ετήσια παραγωγή ανά κάτοικο είναι μεγαλύτερη από τον μέσο όρο, ενώ σε 115 χώρες η παραγωγή είναι μικρότερη. Στις τελευταίες θέσεις βρίσκονται η Αιθιοπία, το Ουζμπεκιστάν, η Ιορδανία, η Αρμενία και η Αυστρία. Η Ελλάδα φιγουράρει στην 61η θέση με ετήσια παραγωγή 17,1 κιλά ανά κάτοικο (λίγο κάτω από τον μέσο όρο) και βρίσκεται στα ίδια επίπεδα με την Αγκόλα και τη Γκάνα. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται οι 10 πρώτες και 10 τελευταίες χώρες στην παγκόσμια κατάταξη στην κατά κεφαλήν παραγωγή ψαριών.

ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΨΑΡΙΩΝ ΑΝΑ ΚΑΤΟΙΚΟ

Σειρά κατάταξης	Χώρα	Kg ψαριών ανά κάτοικο
1	Ισλανδία	1080
2	Σεϋχέλλες	1068
3	Νορβηγία	662
4	Βανουάτου	357
5	Χιλή	338
6	Περού	335
7	Ναμίμπια	275
8	Δανία	194
9	Νέα Ζηλανδία	148
10	Ιρλανδία	78
…	…	…
60	Αγκόλα	17,1

61	**Ελλάδα**	**17,1**
62	Γκάνα	17
…	…	…
160	Σλοβακία	0,6
161	Σερβία	0,5
162	Λευκορωσία	0,5
163	FYROM	0,5
164	Ελβετία	0,4
165	Αυστρία	0,3
166	Αρμενία	0,3
167	Ιορδανία	0,2
168	Ουζμπεκιστάν	0,15
169	Αιθιοπία	0,12

Πίνακας 1 (Πηγή: The Food and Agriculture Organization of the United Nations)

Παρατηρούμε λοιπόν ότι χώρες που δεν έχουν άμεση πρόσβαση στη θάλασσα παρουσιάζουν πολύ χαμηλά νούμερα στην κατά κεφαλήν παραγωγή ψαριών καθώς δεν έχουν ανεπτυγμένο τον τομέα της αλιείας καθώς και μεγάλους και σύγχρονους αλιευτικούς στόλους.

1.5 Η αλιεία στην αρχαιότητα

Η τέχνη της αλιείας είναι μία πανάρχαια πρακτική που χρονολογείται τουλάχιστον από την Ανώτερη Παλαιολιθική Εποχή, δηλαδή πριν από περίπου 40.000 χρόνια. Αν και η πλειοψηφία των ανθρώπινων φυλών της εποχής ζούσαν μία νομαδική ζωή κυνηγών που μετακινούνταν συνεχώς, υπήρχαν παραδείγματα φυλών με πιο μόνιμη εγκατάσταση, η οποία σχετιζόταν με μια κύρια πηγή αλιευμάτων που παρείχαν την κύρια πηγή τροφής των φυλών αυτών.

Σε πολλές χώρες η αλιευτική δραστηριότητα είχε αναπτυχθεί από τα αρχαία χρόνια με αποτέλεσμα αυτή να αποτελούσε και να συνεχίζει να αποτελεί βασικό κομμάτι του πολιτισμού τους. Στην αρχαία Αίγυπτο ο ποταμός Νείλος ήταν γεμάτος ψάρια, με αποτέλεσμα οι αρχαίοι Αιγύπτιοι να επινοήσουν εργαλεία και μεθόδους για την αλιεία, εικονογραφώντας τα στις ταφικές τους τοιχογραφίες και σε αρχεία παπύρου. Ανάμεσα στα σημαντικότερα αλιεύματα ήταν οι πέρκες, τα γατόψαρα και τα χέλια.

Επίσης, στη Ρώμη βρέθηκαν ενδείξεις Ρωμαϊκής αλιείας με τη μορφή μωσαϊκών, που δείχνουν αλιεία από τις βάρκες με πετονιά και δίχτυα, ενώ όσον αφορά τη Σκανδιναβία, στη Νορμανδική μυθολογία περιγράφεται μία θαλάσσια, γιγάντια μορφή, η Ραν, η οποία χρησιμοποιούσε ένα τεράστιο δίχτυ αλιείας προκειμένου να παγιδεύσει τους χαμένους ναυτικούς. Τέλος, στην αρχαία Ινδία, το λιμάνι του Τουτικόριν ήταν γνωστό για την αλιεία μαργαριταριών από το βυθό της θάλασσας με

χρήση δυτών, ενώ στην αρχαία Κίνα και την παραδοσιακή Κινεζική Ιστορία, ο Φου Χσι (Fu Hsi) θεωρούνταν ο εφευρέτης της γραφής, του κυνηγιού, της παγίδευσης και της αλιείας.

Κεφάλαιο 2. Η αλιεία στην Ελλάδα

2.1 Γενικά

Η Μεσόγειος είναι μία από τις πιο υπεραλιευμένες θάλασσες στον κόσμο. Σύμφωνα με τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος, πάνω από το 65% των ιχθυαποθεμάτων στην περιοχή είναι εκτός των ασφαλών βιολογικών ορίων.

Στις ελληνικές θάλασσες η μικρής κλίμακας παράκτια αλιεία αποτελεί μία θεμελιώδους σημασίας δραστηριότητα για τις κοινωνίες των νησιών και των παράκτιων περιοχών, στηρίζοντας διατροφικά, επαγγελματικά αλλά και κοινωνικά τους κατοίκους των παραθαλάσσιων περιοχών. Στις μέρες μας, η παράκτια αλιεία συνεχίζει να διατηρεί μία ιδιαίτερη κοινωνική και οικονομική σημασία στην Ελλάδα αντιπροσωπεύοντας το 97% του ελληνικού αλιευτικού στόλου και συγκεντρώνοντας περίπου το 50% των αλιευμάτων. Ωστόσο, κάθε χρόνο, η αλιευτική δραστηριότητα μειώνεται σημαντικά προκαλώντας επιβαρύνσεις στην τοπική οικονομία των νησιωτικών και παράκτιων περιοχών.

Η Ελλάδα είναι μία χώρα με μεγάλη παράδοση στην αλιεία. Τα 4.000 χιλιόμετρα ακτογραμμής της ηπειρωτικής χώρας και τα 11.000 χιλιόμετρα ακτογραμμής των νησιών ευνοούν εξαιρετικά την αλιεία. Στην πλειονότητά της η αλιεία που ασκείται στην Ελλάδα είναι μικρής κλίμακας, παράκτια και οικογενειακή. Δηλαδή, τα μέλη του πληρώματος κάθε σκάφους παράκτιας αλιείας (που μπορεί να είναι από 2 έως 4 και 5 άτομα) έχουν συγγενική σχέση μεταξύ τους και η ενασχόλησή τους με τη δραστηριότητα της αλιείας περνά από γενιά σε γενιά.

Εικόνα 3: Οικογενειακή αλιεία στην Πάρο (Πηγή: http://actimon.blogspot.gr/2011/06/blog-post_21.html)

2.2 Η επίδραση της αλιευτικής δραστηριότητας σε άλλους επιχειρηματικούς κλάδους

Ο τομέας της αλιείας –εκτός από τους άμεσα απασχολούμενους, δηλαδή τους ψαράδες- δημιουργεί θέσεις εργασίας σε μία σειρά άλλων κλάδων, όπως οι ακόλουθοι:

Α) Εμπορία ψαριών: τα ιχθυοπωλεία (ψαράδικα) εμπορεύονται αποκλειστικά ψάρια και θαλασσινά που έχουν αλιεύσει οι ψαράδες της περιοχής τους και όχι μόνο.

Εικόνα 4: Βαρβάκειος Αγορά(Η μεγαλύτερη ψαραγορά της Αθήνας στην οδό Αθηνάς) (Πηγή: http://www.athinorama.gr/umami/market/articles/default.aspx?id=2003801)

Β) Μεταποίηση αλιευμάτων: τα τελευταία χρόνια ο χώρος της υδατοκαλλιέργειας σημειώνει διαρκή και σταθερή ανάπτυξη. Οι συνεχώς αυξανόμενες ανάγκες των καταναλωτών και η μη κάλυψή τους από την παραδοσιακή μορφή των αλιευμάτων δημιούργησαν την ανάγκη της μεταποίησης. Μία σημαντική μορφή μεταποίησης είναι ο καπνισμός. Η εφαρμογή του καπνού από την καύση του ξύλου, προσδίδει στα προϊόντα τυπικά οργανοληπτικά χαρακτηριστικά όπως οσμή, γεύση και χρώμα, ενώ ταυτόχρονα ο καπνός πιστεύεται ότι έχει και κάποιες βακτηριοστατικές ιδιότητες, προσδίδοντας τους μεγαλύτερη διάρκεια ζωής. Έτσι, στις προθήκες των super

markets συναντούμε είδη όπως η τσιπούρα, το λαβράκι αλλά και ο σολομός και η πέστροφα σε μορφή καπνιστού.

Εικόνα 5: Μονάδα μεταποίησης αλιευμάτων
(Πηγή:http://www.imerisia.gr/article.asp?catid=26519&subid=2&pubid=113107475)

Γ) Εστίαση: ο κλάδος της εστίασης περιλαμβάνει καφετέριες και καφενεία, ταβέρνες και εστιατόρια, μεζεδοπωλεία και άλλα. Πολλά από αυτά τα καταστήματα –κυρίως σε νησιωτικές αλλά και παραθαλάσσιες περιοχές της ηπειρωτικής χώρας- σερβίρουν είτε κύρια πιάτα ή μεζέδες που αποτελούνται από ψάρια. Σε αυτά τα καταστήματα υγειονομικού ενδιαφέροντος απασχολείται πληθώρα ατόμων σε διάφορες θέσεις, όπως το σερβίρισμα, ο μπουφές, η κουζίνα, η καθαριότητα, η υποδοχή πελατών κ.ά.

Εικόνα 6: Ψαροταβέρνα στον Κίσσαμο Χανίων (Πηγή: http://www.content.4ty.gr/merchants/photos/19692-PSAROTABERNES-AKROGIALI---PSAROTABERNA-KISSAMOY-HANIA-IMG_6143.jpg

Δ) Καταστήματα με είδη αλιείας: οι επιχειρήσεις αυτές είναι άμεσα συνυφασμένες με τον τομέα της αλιείας αφού με τα προϊόντα που εμπορεύονται, προμηθεύουν τους αλιείς, επαγγελματίες και ερασιτέχνες. Τέτοια προϊόντα είναι τα καλάμια, οι πετονιές, τα παραγάδια, τα δολώματα, τα ψαροτούφεκα, οι στολές και πολλά ακόμα.

Εικόνα 7: Κατάστημα με είδη αλιείας (Πηγή: http://aitoloakarnania.olx.gr/iid-413112695#)

2.3 Η αλιεία στην αρχαία Ελλάδα

Το ψάρεμα, όπως και το κυνήγι, αποτελούσε από τα αρχαία χρόνια κυρίαρχο τρόπο εύρεσης τροφής και συνεπώς επιβίωσης. Υπάρχουν αρκετές αναφορές σε κείμενα της αρχαίας ελληνικής γραμματείας που μας βοηθούν να προσδιορίσουμε τους τρόπους και τα μέσα που διέθεταν οι αρχαίοι Έλληνες αλιείς για την τέχνη της αλιείας. Αν εξαιρέσει κανείς το γεγονός ότι οι αρχαίοι Έλληνες δε μόλυναν τα ύδατα, δε συναντώνται ιδιαίτερες διαφορές με τη σημερινή εποχή.

Τα σκάφη που χρησιμοποιούσαν οι αλιείς ήταν σχετικά μικρά και έπλεαν κυρίως σε όρμους, κόλπους, λίμνες, ποταμούς και αβαθή. Μέσα σε αυτά έβαζαν τα δολώματα, τα δίχτυα και κάποια σκεύη, μέσα στα οποία τοποθετούσαν τα αλιεύματά τους. Το αλιευτικό σκάφος είχε την ονομασία «αλιάς».

Ως προς το μέσον αλιείας, οι αλιείς διακρίνονταν σε εκείνους που χρησιμοποιούσαν δίχτυα και σε εκείνους που χρησιμοποιούσαν τρίαινα. Ο Πλάτωνας διαχώρισε την αλιεία σε *πληκτική* και *ασπαλιευτική*. Η πληκτική (από το αρχαίο ρήμα «πλήττω» που σημαίνει χτυπώ) ονομάζεται και τριοδοντική, που σημαίνει ψάρεμα με τρίαινα. Το τριοδοντικό έπληττε το ψάρι από πάνω προς τα κάτω, σε όποιο σημείο τύχαινε. Το αποτέλεσμα πολλές φορές δεν ήταν ικανοποιητικό καθώς υπήρχε μεγάλη πιθανότητα το ψάρι να θρυμματιστεί. Η ασπαλιεία ήταν το ψάρεμα με αγκίστρι. Κατά την ενέργεια αυτή, το ψάρι πλήττονταν γύρω από το κεφάλι και στην στοματική κοιλότητα. Το αλιευτικό καλάμι το ονόμαζαν *κάλαμο* και από αυτό κρεμόταν ένα πολύ λεπτό νήμα, το *λίνο*. Στην άκρη του λίνου υπήρχε ένα μεταλλικό αγκίστρι στο οποίο τοποθετούσαν το *δέλεαρ* (δόλωμα).

Εικόνα 8: Αναπαράσταση ψαράδων στην αρχαία Ελλάδα
(Πηγή:http://valtadoreioenvironmental.blogspot.gr/2010/05/blog-post_3610.html)

Αξίζει να αναφερθεί ότι αρχαίοι Έλληνες έδιναν πολλά ονόματα τόσο στους αλιείς όσο και στα δίχτυα που χρησιμοποιούσαν αυτοί. Ο αλιεύς που χρησιμοποιούσε

δίχτυα καλούνταν *δικτυεύς*, αυτός που τα πέταγε στη θάλασσα ονομαζόταν *δικτυβόλος*, ενώ εκείνος που τα μάζευε *δικτυουλκός*. Αντίστοιχα, τα δίχτυα, που ήταν πλεγμένα από λινό, είχαν διάφορες ονομασίες, όπως *αμφίβληστρον, γρίπος, σαγήνη* και άλλα.

2.4 Χαρακτηριστικά ελληνικών θαλασσών

Η σημερινή μορφή του Ελλαδικού χώρου (χερσαίας και θαλάσσιας περιοχής) είναι αποτέλεσμα της επίδρασης πολύπλοκων γεωτεκτονικών δραστηριοτήτων. Τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της μορφολογίας του Ελληνικού θαλάσσιου χώρου καθορίζουν τις φυσικοχημικές θαλάσσιες παραμέτρους όπως θερμοκρασία, αλατότητα, ρεύματα και κυματισμό. Τα κυριότερα γενικά χαρακτηριστικά της Ανατολικής Μεσογείου, τμήμα της οποίας αποτελεί ο θαλάσσιος χώρος της Ελλάδας, είναι τα εξής:

- Υψηλές θερμοκρασίες: η ελάχιστη ετήσια θερμοκρασία είναι 12C που φτάνει μέχρι και τους 25C τους καλοκαιρινούς μήνες.
- Υψηλή αλατότητα: η Μεσόγειος είναι η πιο αλμυρή από τις θάλασσες της Ευρώπης καθώς η εξάτμιση είναι μεγαλύτερη από την ποσότητα του γλυκού νερού που προστίθεται σε αυτήν.
- Μικρής έκτασης παλιρροιακά φαινόμενα: η τυπική διακύμανση της στάθμης λόγω παλιρροιακών φαινομένων είναι μικρότερη από 50cm.
- Ολιγοτροφικός χαρακτήρας: η Μεσόγειος εμφανίζεται γενικά φτωχή σε θρεπτικά συστατικά, γεγονός που έχει ως αποτέλεσμα χαμηλή πρωτογενή παραγωγή φυτοπλαγκτονικής βιομάζας.
- Μεγάλη βιοποικιλότητα: η χλωρίδα και η πανίδα είναι από τις πλέον πλούσιες σε αριθμό ειδών, ειδικά στην παράκτια ζώνη.
- Υψηλός αριθμός εισβαλλόντων ειδών: ένας μεγάλος αριθμός ειδών έχει μεταναστεύσει στη Μεσόγειο μέσω της διώρυγας του Σουέζ ή έχουν μεταφερθεί από άλλες περιοχές του πλανήτη με τη βοήθεια ποντοπόρων πλοίων.

2.5 Παραγωγή ψαριών και θαλασσινών σήμερα

Τα ελληνικά θαλάσσια ύδατα φιλοξενούν περίπου 250 θαλάσσια είδη. Η ελληνική αλιεία προσφέρει περίπου 130.000 – 160.000 τόνους ψαριών και θαλασσινών ετησίως. Το 90% του συνόλου περίπου αλιεύεται στο Αιγαίο Πέλαγος με κυριότερα είδη τις σαρδέλες, τις αντσούγιες, τις συναγρίδες, τα λαβράκια και τα μεσογειακά μύδια. Από το Ιόνιο αλιεύονται κυρίως ευρωπαϊκές σαρδέλες, αντσούγιες και μαρίδες, ενώ από τις θαλάσσιες περιοχές της Μεσογείου και της Μαύρης Θάλασσας προέρχονται χιλιάδες τόνοι ξιφία και τόνου. Η ελληνική αλιεία του γλυκού νερού της ενδοχώρας διοχετεύει στην αγορά 20.000 – 30.000 τόνους ψαριών ετησίως με κυριότερα είδη τις αντσούγιες, τα μεσογειακά μύδια και τις σαρδέλες.

Η μέση ετήσια κατά κεφαλήν κατανάλωση ψαριών στην Ελλάδα είναι 27 κιλά, γεγονός που τοποθετεί τη χώρα μας σχεδόν στο ίδιο υψηλό επίπεδο με την Ιταλία, τη Δανία και τον Καναδά.

2.5.1 Ιχθυοκαλλιέργειες

Παράλληλα, από τα ιχθυοτροφεία προέρχεται περισσότερο από το 1/3 της ελληνικής παραγωγής ψαριών, με την ιχθυοκαλλιέργεια να αποτελεί έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους βιομηχανικούς τομείς της Ελλάδας. Τα σημαντικότερα εκτρεφόμενα είδη είναι η τσιπούρα, η συναγρίδα, το λαβράκι, η πέστροφα, το ευρωπαϊκό χέλι και ο κυπρίνος.

Η Ελλάδα παράγει το 60% της συνολικής παραγωγής σε συναγρίδα και λαβράκι που εκτρέφονται στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σχεδόν τη μισή από την παγκόσμια παραγωγή. Το 75% της παραγωγής εξάγονται στα κράτη – μέλη της Ε.Ε. Οι σημαντικότερες ευρωπαϊκές αγορές για συναγρίδα και λαβράκι είναι η Ισπανία, η Γαλλία, η Ελλάδα, η Τουρκία και η Πορτογαλία. Η ζήτηση αυξάνεται επίσης στην κεντρική και βόρεια Ευρώπη. Η σημαντικότερη αγορά για τα ελληνικά ψάρια γενικά είναι η Ιταλία, ενώ ακολουθούν η Γερμανία, η Γαλλία, η Μεγάλη Βρετανία και η Ισπανία.

Η ιχθυοκαλλιέργεια στην Ελλάδα έχει αποκτήσει χαρακτήρα εντατικής βιομηχανικής παραγωγής με σημαντική ανάπτυξη της τεχνολογίας και της τεχνογνωσίας εκτροφής. Τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μία τάση συγκέντρωσης των επιχειρήσεων που ασχολούνται με τον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας σε μεγάλους ομίλους, οι οποίοι ισχυροποιούν τη θέση τους στην αγορά μέσω συγχωνεύσεων και εξαγορών άλλων επιχειρήσεων. Σύμφωνα με την υφιστάμενη ελληνική αλιευτική νομοθεσία προβλέπονται μία σειρά από απαγορεύσεις και περιορισμούς αλιείας (επαγγελματικής και ερασιτεχνικής) εντός ή πλησίον των ιχθυοτροφείων κατά την περίοδο της εσοδείας και όχι μόνο.

Εικόνα 9: Ιχθυοκαλλιέργειες στον Αμβρακικό κόλπο
(Πηγή:http://romiazirou.blogspot.gr/2011/10/o_26.html)

2.5.2 Συμβολή στην εθνική οικονομία

Σήμερα, αν και η συμβολή της στην εθνική οικονομία είναι σχετικά μικρή, η αλιεία συμβάλλει καθοριστικά στην κοινωνική και οικονομική συνοχή πολλών κοινοτήτων της χώρας αφού παρέχει περίπου 40.000 θέσεις εργασίας (μαζί με τον κλάδο της ιχθυοκαλλιέργειας) στους τομείς της συλλογής, της εμπορίας και της μεταποίησης κυρίως σε παράκτιες και νησιωτικές περιοχές του Αιγαίου και του Ιονίου πελάγους. Έτσι, η αλιεία είναι στην συντριπτική της πλειοψηφία παράκτια και μικρής κλίμακας αφού το 97% των αλιευτικών σκαφών ασκούν αυτή τη μορφή αλιείας. Ποσοστό 1,9% του συνολικού αριθμού των αλιευτικών σκαφών είναι μηχανότρατες μέσης αλιείας, ενώ μόλις το 0,3% αντιπροσωπεύει τα σκάφη υπερπόντιας αλιείας που δραστηριοποιούνται στον Ατλαντικό ωκεανό.

Φυσικά, είναι πρακτικά αδύνατο να υπολογιστούν οι έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από την αλιευτική δραστηριότητα τόσο στους τομείς της εμπορίας και μεταποίησης αλιευμάτων όσο στον τομέα της εστίασης (ψαροταβέρνες, εστιατόρια κ.ά.) αλλά και σε καταστήματα που εμπορεύονται είδη αλιείας. Κατανοεί εύκολα κανείς, λοιπόν, τη σημαντικότητα αυτού του κλάδου της πρωτογενούς παραγωγής και τον ρόλο που διαδραματίζει στην οικονομική ανάπτυξη των παραθαλάσσιων –ως επί το πλείστον- περιοχών, στη μείωση της ανεργίας και ως εκ τούτου στην εθνική οικονομία.

2.5.3 Προβλήματα του κλάδου της αλιείας

Ο αλιευτικός τομέας στην Ελλάδα, όπως εξάλλου συμβαίνει και σε παγκόσμιο επίπεδο, βρίσκεται τα τελευταία χρόνια σε κρίση. Αυτό που δυσχεραίνει ακόμα

περισσότερο την οικονομική κατάσταση των αλιέων είναι τα εγγενή προβλήματα του κλάδου, όπως η παλαιότητα του αλιευτικού στόλου, η έλλειψη σαφών κριτηρίων επαγγελματικότητας, οι περιορισμένες υποδομές σε αλιευτικά λιμάνια, ιχθυόσκαλες και στους τομείς της συντήρησης και μεταποίησης των αλιευμάτων, τα περιορισμένα αλιευτικά πεδία και η τοπογραφία του ελληνικού βυθού. Άλλα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες αλιείς είναι το κόστος συντήρησης των σκαφών τους, η εμφάνιση μεγάλων θηλαστικών (π.χ. δελφίνια) στους ψαρότοπους αλλά και ο ανταγωνισμός πλέον με τους ερασιτέχνες ψαράδες που έρχονται σε ευθεία αντιπαράθεση.

Επίσης, σημαντικά προβλήματα προκαλούν η υπεραλίευση, η παράνομη, αδήλωτη και ανεξέλεγκτη αλιεία. Υπεραλίευση είναι η αλίευση περισσότερων ψαριών από όσα μπορούν να αναπαραχθούν με φυσικό τρόπο. Ειδικότερα στη θάλασσα της Μεσογείου, οι πληθυσμοί των ψαριών μειώνονται δραματικά και το θαλάσσιο περιβάλλον υποβαθμίζεται συνεχώς εξαιτίας της υπεραλίευσης. Αντίστοιχα, η παράνομη αλιεία αφορά σε δραστηριότητες που πραγματοποιούνται κατά παράβαση των νόμων, η αδήλωτη αλιεία αφορά σε νόμιμες δραστηριότητες που έχουν δηλωθεί με εσφαλμένα στοιχεία, ενώ η ανεξέλεγκτη αφορά σε δραστηριότητες που ασκούνται από σκάφη «χωρίς εθνικότητα».

Τέλος, ένα σημαντικό ζήτημα που τίθεται και χρήζει άμεσης αντιμετώπισης είναι η μη εφαρμογή της ευρωπαϊκής νομοθεσίας για την αλιεία από χώρες που δεν ανήκουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση, όπως π.χ. η Τουρκία και το Μαρόκο στη θάλασσα της Μεσογείου.

2.6 Το Λιμενικό Σώμα

Το Λιμενικό Σώμα αποτελεί τον κατεξοχήν ελεγκτικό μηχανισμό της αλιευτικής δραστηριότητας (επαγγελματικής και ερασιτεχνικής) στην Ελλάδα.

Το 1919 ιδρύθηκε το Λιμενικό Σώμα με ιδρυτικό νόμο τον ν.1753/1919 «Περί τροποποιήσεως του νόμου 816 και προσθήκης συναφών διατάξεων». Σημαντικότερη καινοτομία αυτού του νόμου είναι το άρθρο 3, το οποίο προβλέπει τη σύσταση ιδίου Σώματος, του Λιμενικού, που αποτελείται από προσωπικό της Διεύθυνσης Εμπορικού Ναυτικού, της επιθεώρησης των υπηρεσιών αυτών, του Ναυτικού Απομαχικού Ταμείου και των Λιμενικών Αρχών.

Όσον αφορά τη γενική διάρθρωση του Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής, αυτό κατηγοριοποιείται σε 6 κλάδους με τις αντίστοιχες διευθύνσεις ο καθένας. Οι κλάδοι αυτοί είναι οι εξής:

i. Κλάδος επιχειρήσεων
ii. Κλάδος διοίκησης, οργάνωσης και εκπαίδευσης
iii. Κλάδος οικονομικών και υλικοτεχνικών υποδομών

iv. Κλάδος ασφάλειας
v. Κλάδος αστυνομίας και τάξης
vi. Κλάδος ασφάλειας ναυσιπλοΐας

2.6.1 Διεύθυνση Ελέγχου Αλιείας

Στα πλαίσια της ίδρυσης του Αρχηγείου Λιμενικού Σώματος – Ελληνικής Ακτοφυλακής συστάθηκε η Διεύθυνση Ελέγχου Αλιείας, η οποία ανήκει στον κλάδο Αστυνομίας και Τάξης. Όπως είναι γνωστό, η αλιεία είναι ένας από τους σημαντικότερους κλάδους παραγωγής και ανάπτυξης της χώρας και ο έλεγχος αποτελεί σημαντικό κομμάτι ώστε να εξασφαλιστεί ο θαλάσσιος πλούτος και η επάρκεια του πληθυσμού των αλιευμάτων.

Η συγκεκριμένη διεύθυνση εποπτεύει και συντονίζει τις Λιμενικές Αρχές αναφορικά με την εφαρμογή και τήρηση της αλιευτικής νομοθεσίας, την προστασία των αλιευτικών πόρων και τη διατήρηση των θαλάσσιων οικοσυστημάτων και αποθεμάτων. Η Διεύθυνση διαρθρώνεται στα εξής τμήματα:

1. Αστυνόμευσης Αλιευτικών Δραστηριοτήτων και Επιθεωρήσεων Αλιείας
2. Εφαρμογών Ελέγχου Αλιείας και Παρακολούθησης Αλιευτικών Σκαφών
3. Ενωσιακής και Διεθνούς Συνεργασίας Ελέγχου Αλιείας

Εικόνα 10: Σκάφος του Λιμενικού Σώματος που πραγματοποιεί ελέγχους στους ψαράδες (Πηγή: http://www.defence-point.gr/news/wp-content/uploads/2013/03/Limeniko_Soma.jpg)

2.6.2 Τεχνολογίες ελέγχου

Τα σκάφη με μήκος μεγαλύτερο των 12 μέτρων (κυρίως δηλαδή οι μηχανότρατες μέσης αλιείας και τα γρι γρι) οφείλουν να συμμορφώνονται και να ακολουθούν τις επιταγές που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση μέσω της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής. Συνεπώς, είναι υποχρεωμένοι οι καπετάνιοι τους να φέρουν πάνω σε αυτά τέσσερις βασικές συσκευές.

Πρώτον, το σύστημα ηλεκτρονικής καταγραφής και αναφοράς πληροφοριών (ERS) ή αλλιώς ηλεκτρονικό ημερολόγιο. Το σύστημα αυτό χρησιμοποιείται για την καταγραφή στοιχείων σχετικών με την αλιευτική δραστηριότητα (αλιεύματα, πωλήσεις κ.ά.) και τη διαβίβασή τους στις αλιευτικές αρχές.

Δεύτερον, το σύστημα παρακολούθησης σκαφών (VMS), το οποίο παρέχει στις αρχές πληροφορίες σχετικές με τη θέση, την πορεία και την ταχύτητα του σκάφους.

Τρίτον, το σύστημα εντοπισμού σκαφών (VDS), το οποίο αποτυπώνει μέσω δορυφόρου την εικόνα θαλάσσιων περιοχών ώστε να καθίσταται περισσότερο εύκολος ο εντοπισμός και η αναγνώριση αλιευτικών σκαφών στη θάλασσα.

Τέταρτο και τελευταίο είναι το σύστημα αυτόματης αναγνώρισης, το οποίο χρησιμοποιείται για λόγους ασφαλείας καθώς δίνει τη δυνατότητα στα σκάφη να επικοινωνούν ηλεκτρονικά με παρακείμενα πλοία αλλά και τις αρχές στην ξηρά.

Κεφάλαιο 3. Η περιοχή της Ραφήνας

3.1 Εισαγωγή – Ιστορικά στοιχεία

Η Ραφήνα αποτελεί έναν ιστορικό δήμο με πρώτη ονομασία *Αραφήν*. Ο Αραφήν ήταν ένας από τους 100 δήμους που όρισε ο Κλεισθένης και εκεί ζούσε μία από τις 10 φυλές της Αττικής με ηγέτη τον Αραφήνα. Στην περιοχή του δήμου της Ραφήνας έχουν εντοπισθεί ευρήματα Πρωτοελλαδικής ανάπτυξης, ενώ και στην περιοχή Ασκληταριό βρέθηκαν οχυρωμένοι οικισμοί της πρώιμης εποχής του Χαλκού.

Η Μικρασιατική καταστροφή το 1922 και ο ανελέητος διωγμός οδηγεί τους κατοίκους της Τρίγλιας Βιθυνίας της Μικράς Ασίας στην Ελλάδα, με πλοία του Τριγλιανού εφοπλιστή Φίλιππου Καβουνίδη. Η σύγχρονη ιστορία της Ραφήνας αρχίζει το 1923. Τότε γίνεται η απαλλοτρίωση του κτήματος Σκουζέ, το οποίο παραχωρείται στους Τριγλιανούς πρόσφυγες. Αποκτώντας νέα πατρίδα, οι Τριγλιανοί, που διακρίνονται για τη δυναμική και το πνεύμα τους, οικοδομούν και αναβαθμίζουν μια νέα Ραφήνα.

Το 1929 συστήνεται η κοινότητα Ραφήνας με μοναδικό σημαντικό οικισμό τη Διασταύρωση Ραφήνας, που κατοικούνταν πριν ακόμα από την έλευση των προσφύγων από εργάτες λιγνιτωρυχείου (κυρίως Ευβοιώτες). Έκτοτε η Ραφήνα παρουσιάζει μία αναπτυξιακή δυναμική (με εξαίρεση τα δύσκολα χρόνια του Β' Παγκοσμίου Πολέμου), που αντικατοπτρίζεται στην έντονη παραθεριστική δραστηριότητα, την αξιοποίηση –αρχικά- και εκσυγχρονισμό –σταδιακά- του λιμανιού και την οικιστική ανάπτυξη.

Εικόνα 11: Η οδός Φλέμινγκ που οδηγεί στην κεντρική πλατεία της Ραφήνας το 1966 (Πηγή: http://rafinastage.blogspot.gr/2010_07_01_archive.html)

3.2 Η Ραφήνα σήμερα

Το 1994 η Ραφήνα γίνεται δήμος, ενώ το 2011 στα πλαίσια του «Καλλικράτη» ενώθηκε με την κοινότητα Πικερμίου και σήμερα αποτελούν τον ενιαίο καλλικρατικό δήμο Ραφήνας-Πικερμίου. Απέχει 27,5 χιλιόμετρα από την Αθήνα και 10 χιλιόμετρα από το αεροδρόμιο «Ελευθέριος Βενιζέλος», ενώ η έκτασή της μετά τη συνένωση έχει υπολογιστεί σε 41,84 τετραγωνικά χιλιόμετρα.

Ο πληθυσμός το 2011 ανέρχεται σε 20.266 κατοίκους (Ελληνική Στατιστική Αρχή) με πολλαπλάσιο αριθμό τις παραθεριστικές περιόδους. Συγκεκριμένα, στη Δημοτική Ενότητα Ραφήνας απογράφηκαν το έτος 2011 συνολικά 13.091 άτομα, από τα οποία οι 12.168 ζούσαν στη Ραφήνα και οι υπόλοιποι 923 στην Καλλιτεχνούπολη. Αντίστοιχα, στη Δημοτική Ενότητα Πικερμίου απογράφηκαν συνολικά 7.175 άτομα εκ των οποίων οι 2.009 κατοικούσαν στο Πικέρμι, οι 2.111 στη Διώνη και οι υπόλοιποι 3.055 ήταν μόνιμοι κάτοικοι στην περιοχή του Ντράφι. Φυσικά, ο πληθυσμός των κατοίκων του δήμου αυξάνεται τους θερινούς μήνες καθώς πολλοί είναι οι ιδιοκτήτες εξοχικών κατοικιών στην ευρύτερη περιοχή της Ραφήνας. Παρατίθεται παρακάτω ο αναλυτικός πίνακας των μόνιμων κατοίκων του δήμου Ραφήνας – Πικερμίου και των επιμέρους ενοτήτων του.

Συνολικός πληθυσμός δήμου Ραφήνας – Πικερμίου: 20.266 κάτοικοι

Πληθυσμός δημοτικής ενότητας Ραφήνας: 13.091 κάτοικοι

Πληθυσμός δημοτικής ενότητας Πικερμίου: 7.175 κάτοικοι

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΡΑΦΗΝΑΣ

Περιοχή	Κάτοικοι
Ραφήνα	12.168
Καλλιτεχνούπολη	923

Πίνακας 2 (Πηγή: http://www.rpn.gr/?p=27232)

ΠΛΗΘΥΣΜΟΣ ΔΗΜΟΤΙΚΗΣ ΕΝΟΤΗΤΑΣ ΠΙΚΕΡΜΙΟΥ

Περιοχή	Κάτοικοι
Πικέρμι	2.009
Διώνη	2.111
Ντράφι	3.055

Πίνακας 3 (Πηγή: http://www.rpn.gr/?p=27232)

Οι κάτοικοι της Ραφήνας δραστηριοποιούνται επαγγελματικά σε διάφορους κλάδους της οικονομίας. Ένας κυρίαρχος κλάδος είναι αυτός της αλιείας (συλλογή και εμπορία), ο οποίος προσφέρει τα προς το ζην σε δεκάδες οικογένειες. Επίσης, όντας παραθαλάσσια περιοχή, η Ραφήνα διαθέτει πλειάδα καταστημάτων εστίασης (όπως ταβέρνες, καφετέριες κ.ά.), τα οποία απασχολούν κυρίως ντόπιους και περισσότερο νεανικό πληθυσμό (18 – 40 ετών στην πλειοψηφία τους). Τέλος, πριν από περίπου 8 χρόνια ανέστειλαν τη λειτουργία τους 2 βιομηχανίες σκυροδέματος -ως απόρροια της οικονομικής κρίσης- οι οποίες απασχολούσαν αρκετούς εργάτες από τη Ραφήνα και το Πικέρμι, ενώ στην περιοχή της Διασταύρωσης Ραφήνας λειτούργησαν από το 1916 μέχρι και το 1967 λιγνιτωρυχεία, όπου απασχολούνταν ντόπιοι εργάτες (μαζί με άλλους από την Κύμη Ευβοίας και τη Σέριφο κυρίως).

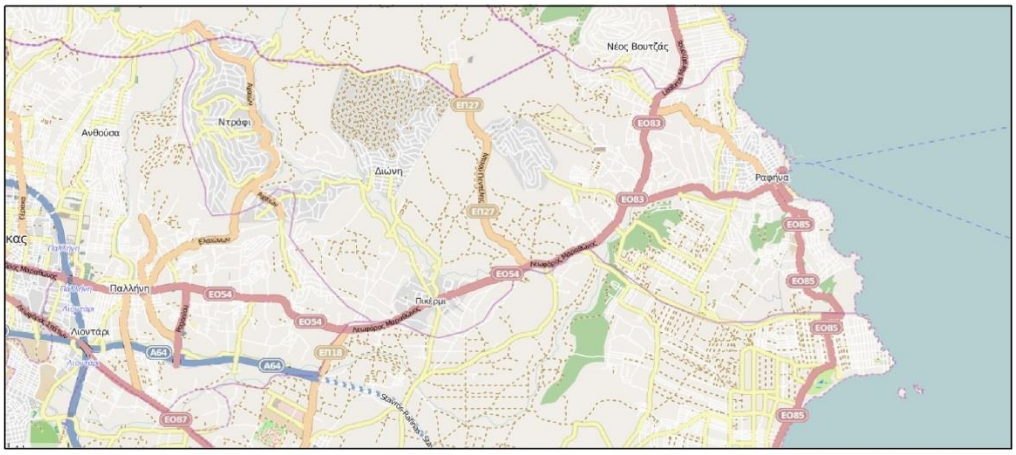
Η Ραφήνα θεωρείται μία από τις σημαντικότερες πόλεις της Ανατολικής Αττικής, αφού αποτελεί μόνιμο πόλο έλξης για τις όμορφες παραλίες της, το άφθονο πράσινο και το λιμάνι της, που έχει εξελιχθεί στο δεύτερο μετά τον Πειραιά επιβατικό λιμάνι προς Κυκλάδες και Εύβοια. Οι επισκέπτες της πόλης κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών έχουν αυξηθεί κατά κόρον τα τελευταία χρόνια και σε αυτό το γεγονός έχει συντελέσει η κατασκευή της Αττικής Οδού που σε συνδυασμό με τη διαπλάτυνση της Λεωφόρου Μαραθώνος έχουν μειώσει τον απαιτούμενο χρόνο μετακίνησης από το κέντρο της πρωτεύουσας και τα βόρεια και δυτικά προάστια έως τις πανέμορφες παραλίες της Ραφήνας σε 30 λεπτά περίπου. Αποτέλεσμα αυτών είναι και η ανάπτυξη της επιχειρηματικότητας, κυρίως στον τομέα της εστίασης (καφετέριες, εστιατόρια, μεζεδοπωλεία) και του τουρισμού (ξενοδοχεία) με ό,τι θετικό αυτό συνεπάγεται (νέες θέσεις εργασίας, περισσότερες επιλογές ψυχαγωγίας για τους κατοίκους κ.ά.).

Εικόνα 12: Η κεντρική πλατεία της Ραφήνας, η οποία βρίσκεται ακριβώς πάνω από το ομώνυμο λιμάνι της περιοχής (Πηγή: http://www.rpn.gr/?p=22158)

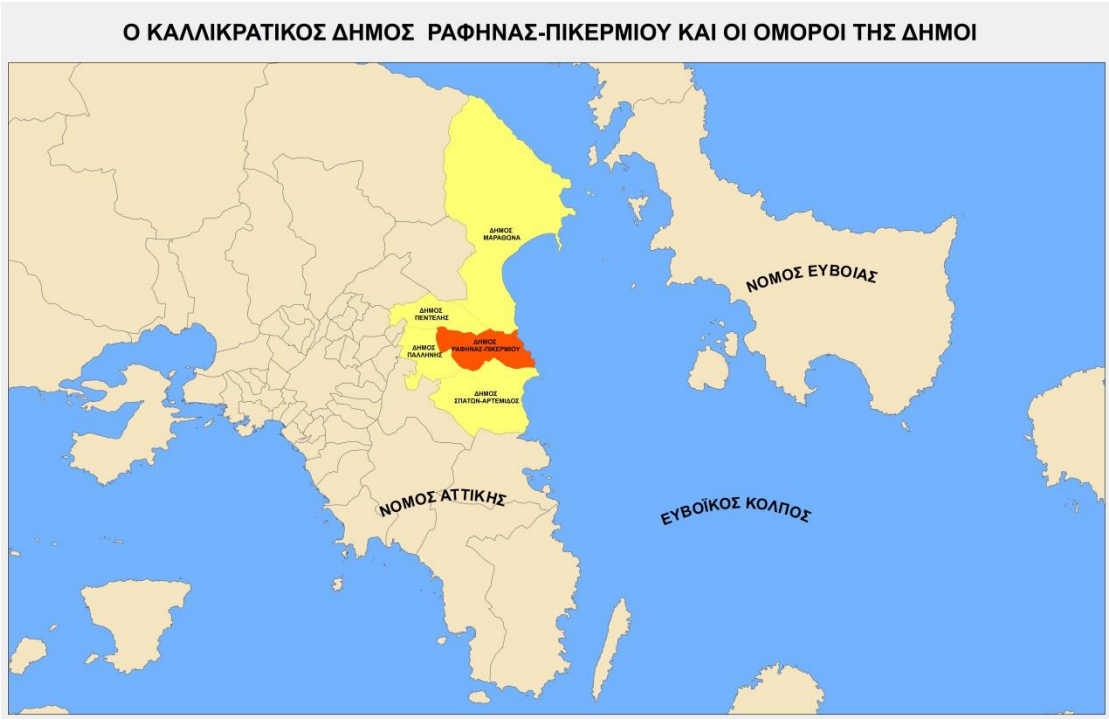
3.3 Γεωγραφική θέση

Ο δήμος Ραφήνας – Πικερμίου, που βρίσκεται στην περιοχή των Μεσογείων (Περιφέρεια Αττικής, πρώην Νομαρχία Ανατολικής Αττικής) και βρέχεται από τον νότιο Ευβοϊκό κόλπο.

Εικόνα 13: Τοπογραφικός χάρτης της Ραφήνας (Πηγή: Προσωπική επεξεργασία)

Η Ραφήνα συνορεύει στα νότια με τον δήμο Σπάτων – Αρτέμιδος, στα δυτικά με τον δήμο Παλλήνης – Γέρακα, στα βόρειο-δυτικά με τον δήμο Πεντέλης - Μελισσίων και στα βόρεια με τον δήμο Μαραθώνα – Νέας Μάκρης. Εντός των χωρικών ορίων του δήμου βρίσκονται αρκετοί οικισμοί με σημαντικότερους εξ’ αυτών τη Διώνη, το Ντράφι, την Καλλιτεχνούπολη, το Νέο Βουτζά, τη Διασταύρωση, το Μάτι και το Κόκκινο Λιμανάκι.

Εικόνα 14: χάρτης απεικόνισης των όμορων δήμων της Ραφήνας (Πηγή: προσωπική επεξεργασία)

Οι βασικότερες οδικές αρτηρίες που διασχίζουν τη Ραφήνα και το Πικέρμι είναι οι εξής:

- Λεωφόρος Μαραθώνος: διασχίζει ολόκληρο τον καλλικρατικό δήμο Ραφήνας – Πικερμίου και εκτείνεται προς τα βόρεια μέχρι τη Νέα Μάκρη και τον Μαραθώνα, ενώ προς τα νότια εκτείνεται μέχρι τον Σταυρό της Αγίας Παρασκευής όπου και ξεκινάει η λεωφόρος Μεσογείων που ενώνει τα ανατολικά προάστια της Αττικής με το κέντρο της Αθήνας (για την ακρίβεια τους Αμπελόκηπους).
- Οδός Φλέμινγκ: ενώνει το κέντρο και το λιμάνι της Ραφήνας με τη λεωφόρο Μαραθώνος.
- Οδός Χρυσοστόμου Σμύρνης: εκτείνεται παράλληλα με την ακτογραμμή και ενώνει το κέντρο και το λιμάνι της Ραφήνας με την Αρτέμιδα (Λούτσα).
- Οδός Ιερολοχιτών: στην προέκτασή της μετονομάζεται σε οδό Μπούρτζου Γ. κι έπειτα σε οδό Πεντηκοστής και ενώνει τη Ραφήνα με τα Σπάτα.
- Οδός Αραφήνος: είναι ο δρόμος που οδηγεί στο λιμάνι της Ραφήνας και ουσιαστικά «ταυτίζεται» με την ακτογραμμή. Κατά μήκος της συγκεκριμένης οδού στεγάζονται οι εγκαταστάσεις της λιμενικής αρχής της Ραφήνας, τα γραφεία του συλλόγου ερασιτεχνών αλιέων «ο Αραφήν», ενώ στο σημείο βρίσκεται και ένα σημαντικό κομμάτι της τοπικής αγοράς με ιχθυοπωλεία, ψαροταβέρνες και ταξιδιωτικά γραφεία κυρίως.
- Οδός Νταού Πεντέλης: ενώνει το Πικέρμι με το Ντράφι και κατ' επέκταση με την Πεντέλη.

- Λεωφόρος Αδαμοπούλου: στην προέκτασή της μετονομάζεται σε οδό Φιλικής Εταιρείας και ενώνει το Πικέρμι με το Πανόραμα Παλλήνης και την Ανθούσα.
- Οδός Αγίου Χριστοφόρου: ενώνει το Πικέρμι με τα Σπάτα.

3.4 Η ευρύτερη περιοχή σαν παραθεριστικός προορισμός

Όπως αναφέρθηκε στην προηγούμενη ενότητα, πολλοί είναι εκείνοι που διαθέτουν εξοχικές κατοικίες τόσο στη Ραφήνα όσο και σε γειτονικούς παραθαλάσσιους οικισμούς όπως το Κόκκινο Λιμανάκι, η Αγία Κυριακή, οι Μαρικές και το Μάτι. Επίσης, αξίζει να σημειωθεί ότι στην παραθαλάσσια περιοχή του Αγίου Ανδρέα στεγάζονται οι παιδικές κατασκηνώσεις, ενώ στο Ζούμπερι βρίσκονται οι εγκαταστάσεις των εξοχικών κατοικιών των αξιωματικών της Πολεμικής Αεροπορίας.

Οι παραλίες της Ραφήνας αποτελούν συχνό και δημοφιλή προορισμό καθώς και μία πολύ καλή επιλογή για τους κατοίκους του λεκανοπεδίου. Το γεγονός αυτό οφείλεται τόσο στην εγγύτητα πλέον όλων των περιοχών μέσω της Αττικής Οδού (και από άποψη χρόνου) όσο και στην καθαρότητα των παραλιών, οι οποίες αξιολογούνται κάθε χρόνο με γαλάζια σημαία από την Ελληνική Εταιρεία Προστασίας της Φύσης. Οι πλέον δημοφιλείς παραλίες της Ραφήνας (οργανωμένες και μη) είναι οι Μαρικές, το Κόκκινο Λιμανάκι, το Μπλε Λιμανάκι και η πλαζ του λιμανιού. Επίσης, σε όλο το παράλιο μέτωπο υπάρχουν αρκετοί μικροί κολπίσκοι –άξιοι να τους επισκεφτεί κανείς- όπως το Πράσινο Λιμανάκι, η Ρακέτα και του Μαυροκορδάτου. Στις περισσότερες εξ' αυτών λειτουργούν καντίνες ή μικρά μαγαζάκια με τα απαραίτητα ροφήματα και snacks για τους λουόμενους.

Εικόνα 15: Η παραλία στο Κόκκινο Λιμανάκι, βόρεια της Ραφήνας (Πηγή: http://www.newsbeast.gr/travel/sea/arthro/556737/oi-dorean-paralies-tis-attikis/)

3.4.1 Η τουριστική δραστηριότητα στην περιοχή

Ο τουρισμός είναι ένας πολύ διαδεδομένος τρόπος ψυχαγωγίας, ειδικά στον δυτικό κόσμο. Παράλληλα, αποτελεί μία πολύ μεγάλη βιομηχανία και σημαντικότατη πηγή εσόδων για παραδοσιακά τουριστικές χώρες, όπως η Ισπανία, η Γαλλία, η Ιταλία και η Ελλάδα.

Τα τελευταία χρόνια, η οικονομική ύφεση έχει πλήξει μεγάλη πλειοψηφία των κατοίκων της χώρας μας και συνεπώς πολλούς τομείς της οικονομίας. Σε αυτή τη βάση, δεν θα μπορούσε να αποτελέσει εξαίρεση και ο κλάδος του τουρισμού. Πολλοί είναι εκείνοι που επιλέγουν εναλλακτικούς προορισμούς για τις καλοκαιρινές τους διακοπές σε συνάρτηση πάντα με την οικονομική τους δυνατότητα. Αυτό σημαίνει αυτόματα ότι προορισμοί που δεν απαιτούν ακτοπλοϊκά εισιτήρια γίνονται πιο προσιτοί και θελκτικοί πλέον για τους περισσότερους. Έτσι εξηγείται και η αύξηση του εσωτερικού τουρισμού τα 3 - 4 τελευταία χρόνια σε παραθαλάσσιες, τουριστικές περιοχές της ηπειρωτικής χώρας (π.χ. Μεσσηνία, Ηλεία, Πρέβεζα, Πιερία κ.ά.).

Σε αυτό το σημείο αποκομίζουν τα οικονομικά οφέλη του τουρισμού και οι παραθαλάσσιες περιοχές της Αττικής τόσο από την πλευρά του Σαρωνικού κόλπου (Βάρκιζα, Λαγονήσι, Ανάβυσσος κ.ά.) όσο και από την πλευρά που βρέχεται από τον νότιο Ευβοϊκό κόλπο (Πόρτο Ράφτη, Αρτέμιδα, Ραφήνα, Νέα Μάκρη κ.ά.). Στην περίπτωση μελέτης μας, δηλαδή την ευρύτερη περιοχή της Ραφήνας, παρατηρείται τα

τελευταία χρόνια μία άνθηση του κλάδου του τουρισμού και συνεπώς και του τομέα της εστίασης.

Συγκεκριμένα, στο λιμάνι της Ραφήνας και στο γειτονικό Μάτι (3 χιλιόμετρα απόσταση από το λιμάνι της Ραφήνας) υπάρχουν 7 σύγχρονα ξενοδοχεία με όλες τις απαραίτητες ανέσεις για τους επισκέπτες τους. Στις εγκαταστάσεις τους υπάρχουν συνολικά 417 δωμάτια, ενώ λειτουργούν γυμναστήρια, εσωτερικές και εξωτερικές πισίνες, εστιατόρια, μπαράκια και σπα. Στον παρακάτω πίνακα παρατίθενται αναλυτικά τα ξενοδοχεία της περιοχής και ο αριθμός των δωματίων τους.

ΞΕΝΟΔΟΧΕΙΑ ΤΗΣ ΕΥΡΥΤΕΡΗΣ ΠΕΡΙΟΧΗΣ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣ

Ξενοδοχείο	**Τοποθεσία**	**Αριθμός δωματίων**
Avra Hotel	Λιμάνι Ραφήνας	96
Hotel Corali	Λιμάνι Ραφήνας	32
Aquis Aquamarina Hotel	Μάτι (3χλμ από Ραφήνα)	130
Myrto Hotel	Μάτι (3.1χλμ από Ραφήνα)	30
Miami Hotel	Μάτι(3.3χλμ από Ραφήνα)	21
Cabo Verde	Μάτι(3.3χλμ από Ραφήνα)	38
Mati Hotel	Μάτι(3.4χλμ από Ραφήνα)	70

Πίνακας 4 (Πηγή: http://www.booking.com/searchresults.el.)

Εκτός από τον εσωτερικό τουρισμό όλων των ηλικιών (νεαροί, οικογένειες με παιδιά, ηλικιωμένοι), στην περιοχή παραθερίζουν και αρκετοί ξένοι τουρίστες. Αυτοί συνδυάζουν τις διακοπές τους σε κάποιο Κυκλαδίτικο νησί (π.χ. Άνδρο, Σύρο, Τήνο, Μύκονο) με ολιγοήμερη διαμονή κοντά στο λιμάνι της επιβίβασής τους (δηλαδή τη Ραφήνα), με σκοπό να εξερευνήσουν τις ομορφιές της Αττικής. Φυσικά, θετικό οικονομικό αντίκτυπο έχουν και οι επιχειρήσεις εστίασης από την αύξηση του τουρισμού στην ευρύτερη περιοχή της Ραφήνας. Έτσι, τους καλοκαιρινούς μήνες, τα εστιατόρια, οι ψαροταβέρνες, οι καφετέριες και τα μπαρ σε Ραφήνα, Μάτι και Ζούμπερι σφύζουν από ζωή αφού στήνεται ένα σκηνικό που δίνει στον επισκέπτη την εντύπωση ότι βρίσκεται σε κάποιο κοσμοπολίτικο νησί και σε καμία περίπτωση σε μια περιοχή που απέχει μόλις 27.5 χιλιόμετρα και 30 λεπτά της ώρας από το κέντρο της Αθήνας.

Εικόνα 16: Ξενοδοχείο στο λιμάνι της Ραφήνας (Πηγή: www.booking.com/searchresults.el.)

3.5 Το ομώνυμο λιμάνι

Το λιμάνι της Ραφήνας, που βρίσκεται μέσα στον αστικό ιστό του Δήμου Ραφήνας – Πικερμίου, διαθέτει 13 προβλήτες πρόσδεσης για πλοία και 2 προβλήτες για ταχύπλοα σκάφη, αλιευτικό καταφύγιο και χερσαίους χώρους που έχουν τη δυνατότητα να εξυπηρετήσουν πολλαπλές δραστηριότητες τόσο της ακτοπλοΐας (εμπορευματική, επιβατική κίνηση) όσο και της αλιείας. Σε αυτούς τους χώρους παρέχονται στους ταξιδιώτες σύγχρονες υπηρεσίες όπως χώρος ελεγχόμενης στάθμευσης οχημάτων και στέγαστρα αναμονής με υψηλής ποιότητας υπηρεσίες. Περιμετρικά του λιμανιού και σε όλο το μήκος της χερσαίας ζώνης, οι ψαροταβέρνες, τα εστιατόρια και οι καφετέριες αποτελούν όαση για τους ταξιδιώτες αλλά και σημείο αναφοράς για όλους τους επισκέπτες της πόλης.

3.5.1 Ακτοπλοϊκή σύνδεση του λιμανιού της Ραφήνας με άλλα λιμάνια

Το λιμάνι της Ραφήνας συγκεντρώνει σημαντικό μέρος της κίνησης προς τα νησιά των Κυκλάδων (Άνδρο, Τήνο, Μύκονο, Πάρο, Νάξο, Αμοργό, Ίο, Σαντορίνη και Κουφονήσια), ενώ έχει την αποκλειστική σύνδεση με το Μαρμάρι Ευβοίας, εξυπηρετώντας τόσο την επιβατική – τουριστική όσο και την εμπορευματική κίνηση των προορισμών αυτών.

3.5.2 Διακίνηση επιβατών και οχημάτων στο λιμάνι της Ραφήνας

Το λιμάνι της Ραφήνας αποτελεί το δεύτερο σημαντικότερο λιμάνι της Αττικής, μετά τον Πειραιά συγκεντρώνοντας εκατομμύρια ταξιδιώτες ετησίως. Περιλαμβάνεται στο

Διευρωπαϊκό Δίκτυο Μεταφορών, κατατάσσεται μεταξύ των 16 ελληνικών λιμανιών Διεθνούς Ενδιαφέροντος και συμμετέχει ουσιαστικά στο ευρύτερο σύστημα των Λιμένων της Αττικής. Η εγγύτητά του κυρίως με τη νότια Εύβοια και την Άνδρο προσφέρει τη δυνατότητα στους ταξιδιώτες ολιγοήμερων (ακόμα και μονοήμερων) αποδράσεων.

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΕΠΙΒΑΤΩΝ ΛΙΜΕΝΑ ΡΑΦΗΝΑΣ

ΕΤΟΣ	2008	2009	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2008-2009	2010	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2009-2010	2011	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2010-2011	2012	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2011-2012
ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΠΙΒΑΤΩΝ	2.189.599	2.080.049	-5,00%	1.865.266	-10,33%	1.745.082	-6,44%	1.680.324	-3,71%

Πίνακας 5 (Πηγή: Λιμεναρχείο Ραφήνας)

ΔΙΑΚΙΝΗΣΗ ΟΧΗΜΑΤΩΝ ΛΙΜΕΝΑ ΡΑΦΗΝΑΣ

ΕΤΟΣ	2008	2009	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2008-2009	2010	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2009-2010	2011	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2010-2011	2012	ΕΤΗΣΙΑ ΜΕΤΑΒΟΛΗ(%) 2011-2012
ΕΠΙΒΑΤΗΓΑ	344.660	322.304	-6,49%	284.987	-11,58%	263.582	-7,51%	262.099	-0,56%
ΦΟΡΤΗΓΑ	40.539	37.746	-6,89%	30.380	-19,51%	26.817	-11,73%	27.053	0,88%
ΛΕΩΦΟΡΕΙΑ	0	0	0	0	0	1.103	-	1.196	8,43%
ΔΙΚΥΚΛΑ	50.414	47.106	-6,56%	46.305	-1,70%	42.754	-7,67%	43.265	1,20%
ΣΥΝΟΛΟ	435.613	407.156	-6,53%	361.672	-11,17%	334.256	-7,58%	333.613	-0,19%

Πίνακας 6 (Πηγή: Λιμεναρχείο Ραφήνας)

Όπως παρατηρούμε στους δύο παραπάνω πίνακες, η διακίνηση επιβατών μέσω του λιμανιού της Ραφήνας γνωρίζει πτώση κάθε χρόνο από το 2008 κι έπειτα ως αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης που έχει πλήξει και συνεχίζει να πλήττει τη χώρα μας τα τελευταία χρόνια. Αυτή η πτώση αποτυπώνεται όχι μόνο στον αριθμό των επιβατών ή και των επιβατηγών οχημάτων και δικύκλων αλλά και στη διακίνηση φορτηγών από το λιμάνι της Ραφήνας προς άλλα λιμάνια. Συνεπώς, κατανοούμε ότι υπάρχει άμεση αρνητική επίπτωση και στον τομέα του εμπορίου καθώς τα φορτηγά ταξιδεύουν για εμπορικούς σκοπούς.

Εικόνα 17: Το λιμάνι της Ραφήνας (Πηγή: http://www.naftilia.net/archives/2937)

Κεφάλαιο 4. Περίπτωση μελέτης. Η αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας

4.1 Εισαγωγή

Οι κάτοικοι της Ραφήνας ζώντας σε μία παραθαλάσσια περιοχή ασχολήθηκαν από πολύ παλιά με τον τομέα της αλιείας. Η αλιεία προσέφερε μία από τις ελάχιστες δυνατότητες απασχόλησης και επομένως επιβίωσης στους κατοίκους της περιοχής.

Εικόνα 18: Ψαράδες της Ραφήνας τη δεκαετία του 1960 (Πηγή: http://stylianosbertolis.blogspot.gr/p/blog-page_18.html)

Η αλιεία, ανάλογα με τον λόγο για τον οποίο ασκείται, διακρίνεται σε επαγγελματική (για βιοποριστικούς λόγους) και ερασιτεχνική (για ψυχαγωγικούς λόγους). Στο λιμάνι της Ραφήνας δραστηριοποιούνται δύο αλιευτικοί σύλλογοι: ο επαγγελματικός αλιευτικός σύλλογος «Η ΡΑΦΗΝΑ» και ο σύλλογος ερασιτεχνών αλιέων «Ο ΑΡΑΦΗΝ». Στην παρούσα εργασία εστιάζουμε κυρίως στους επαγγελματίες καθώς η απασχόλησή τους έχει μεγαλύτερο αντίκτυπο στην τοπική –και όχι μόνο- κοινωνία.

Επίσης, ανάλογα με το χώρο που διενεργείται, η αλιεία διακρίνεται σε θαλάσσια και σε αλιεία εσωτερικών υδάτων (λίμνες, ποτάμια). Η θαλάσσια αλιεία, που μας απασχολεί στην προκειμένη περίπτωση, χωρίζεται σε παράκτια, μέση και υπερπόντια. Στην παράκτια αλιεία, μικρά αλιευτικά σκάφη (έως 14 μέτρα μήκος) δραστηριοποιούνται κοντά στην ακτή, στη μέση αλιεία μεγαλύτερα σκάφη ψαρεύουν

σε μεγαλύτερα βάθη, ενώ στην υπερπόντια ειδικά σκάφη ταξιδεύουν σε όλο τον κόσμο έχοντας τη δυνατότητα να καταψύχουν μεγάλες ποσότητες αλιευμάτων. Οι μηχανότρατες και τα γρι - γρι αποτελούν τους συνήθεις τρόπους μέσης και υπερπόντιας αλιείας αντίστοιχα.

Τα αλιευτικά εργαλεία διαχωρίζονται με βάση το κατά πόσο είναι επιλεκτικά ή μη επιλεκτικά. Επιλεκτικά είναι τα αλιευτικά εργαλεία με τα οποία αλιεύονται είδη που έχουν εμπορική αξία, όπως π.χ. το χταπόδι ή ο αστακός. Αντιθέτως, μη επιλεκτικά είναι εκείνα τα εργαλεία με τα οποία ψαρεύονται θαλάσσια είδη που δεν έχουν εμπορική αξία (π.χ. ιππόκαμπος, φεγγαρόψαρο κ.ά.). Τα βασικότερα χαρακτηριστικά των αλιευτικών εργαλείων είναι τα εξής:

- Δίχτυα: Είναι ο απλούστερος και συνηθέστερος τρόπος αλιείας και ανάλογα με το μέγεθος του ψαριού που πρόκειται να αλιευθεί είναι κατασκευασμένο και το δίχτυ. Τα δίχτυα είναι και επιλεκτικά και μη επιλεκτικά εργαλεία ανάλογα με το μήκος τους και το άνοιγμα που έχουν οι τρύπες τους.
- Παραγάδι: Το παραγάδι απλώνεται είτε στο βυθό ή στην επιφάνεια της θάλασσας. Αν και το ψάρεμα με παραγάδι θεωρείται ιδιαίτερα αποτελεσματικό, δεν θεωρείται επιλεκτικό εργαλείο.
- Παγίδες: Οι παγίδες που χρησιμοποιούν οι αλιείς είναι ο κιούρτος (για ψάρια του βυθού), το κοφινέλο (για ψάρια λίγο πάνω από το βυθό) και η αστακοπαγίδες για το ψάρεμα των αστακών. Και οι τρεις αυτές παγίδες αποτελούν επιλεκτικά εργαλεία αλιείας.
- Πεζότρατα: Η πεζότρατα αποτελείται από δύο πλευρικές επιφάνειες με δίχτυ και μία μεσαία διχτυωτή επιφάνεια με τρύπες. Τα ψάρια που κυκλώνονται από την τράτα σέρνονται σιγά σιγά προς τη στεριά. Το ψάρεμα με πεζότρατα θεωρείται μη επιλεκτικό.
- Μηχανότρατα: Οι μηχανότρατες είναι σκάφη που αλιεύουν σέρνοντας δίχτυα στη θάλασσα και ανάλογα με το βάθος που σέρνονται αυτά, διακρίνονται σε πελαγικές και βυθότρατες. Το ψάρεμα με μηχανότρατα δεν θεωρείται επιλεκτικό.
- Γρι – γρι: Το γρι – γρι είναι ένα κυκλικό δίχτυ, με το οποίο οι ψαράδες κυκλώνουν μέρος της θάλασσας και τραβώντας ένα σχοινί σχηματίζεται ένας σάκος που παγιδεύει μέσα το αλίευμα. Συνήθως το ψάρεμα με γρι – γρι λαμβάνει χώρα τη νύχτα οπότε και τα ψάρια έλκονται από το φως που εκπέμπουν οι βάρκες. Το ψάρεμα με γρι – γρι, επίσης, δεν θεωρείται επιλεκτικό.

4.2 Επαγγελματική αλιεία στο λιμάνι της Ραφήνας

Στο αλιευτικό καταφύγιο της Ραφήνας υπάρχουν 15 σκάφη παράκτιας αλιείας και 3 μηχανότρατες μέσης αλιείας. Η παράκτια αλιεία είναι μικρής κλίμακας, οικογενειακή αλιεία και απασχολεί συνολικά 36 άτομα (από 1 έως 3 άτομα ανά σκάφος). Στο

σύνολό τους οι ψαράδες είναι άντρες, ελληνικής καταγωγής και έχουν συγγενική σχέση μεταξύ τους. Ανάμεσα στους επαγγελματίες ψαράδες της παράκτιας αλιείας συναντάμε άτομα ηλικίας από 27 έως 65 ετών. Το μήκος των σκαφών τους κυμαίνεται από 7 έως 14 μέτρα το καθένα. Η παράκτια αλιεία γίνεται είτε με πετονιά είτε με παραγάδια βυθού είτε με παραγάδια αφρού (ανάλογα με το είδος και το μέγεθος των ψαριών που σκοπεύουν να αλιεύσουν).

Η παράκτια αλιεία ασκείται καθ' όλη τη διάρκεια του έτους σε συνάρτηση πάντα με τις καιρικές συνθήκες. Σε γενικές γραμμές, από τον Απρίλιο μέχρι και τον Οκτώβριο οι ψαράδες απασχολούνται γύρω στις 20 με 25 μέρες το μήνα, ενώ από το Νοέμβριο μέχρι τον Μάρτιο 10 με 15 μέρες μηνιαίως. Η ημερήσια απασχόλησή τους αγγίζει τις 12 ώρες συνολικά. Από τις 6:30 το πρωί έως τις 13:00 το μεσημέρι βρίσκονται μέσα στη θάλασσα ψαρεύοντας κι έπειτα επιστρέφοντας στο σπίτι και μέχρι αργά το απόγευμα πρέπει να φτιάξουν τα παραγάδια και να ετοιμάσουν τα δολώματα για την επόμενη μέρα.

Στις 3 μηχανότρατες μέσης αλιείας απασχολούνται συνολικά 21 άντρες, εφτά (7) σε καθεμία. Σε κάθε μηχανότρατα μόνο ο καπετάνιος και ο μηχανικός είναι Έλληνες και οι υπόλοιποι αλιεργάτες (15 συνολικά και για τα 3 σκάφη) είναι Αιγύπτιοι. Υπάρχουν 3 επικεφαλής Αιγύπτιοι αλιεργάτες (ένας σε κάθε μηχανότρατα) που συνεννοούνται με τον καπετάνιο και τον μηχανικό. Αυτό επιτυγχάνεται μέσα από διακρατικές συμβάσεις που έχουν υπογραφεί μεταξύ Ελλάδας και Αιγύπτου και ο κάθε αλιεργάτης έρχεται στη χώρα μας για ένα με δύο χρόνια. Η αλιεία στις μηχανότρατες ασκείται για 8 μήνες το χρόνο (1 Οκτωβρίου έως 31 Μαΐου) κάθε μέρα.

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΑΛΙΕΙΑ

Επαγγελματίες αλιείς	**Αριθμός**
Παράκτια αλιεία	36
Μηχανότρατες μέσης αλιείας	21
Σύνολο	**57**

Πίνακας 7 Πηγή: προσωπική έρευνα πεδίου

Ανάλογα με την εποχή, κάνουν την εμφάνισή τους στο αλιευτικό καταφύγιο της Ραφήνας από 1 έως 10 γρι γρι. Σε κάθε γρι - γρι απασχολούνται 9 άτομα εκ των οποίων επίσης μόνο ο καπετάνιος και ο μηχανικός είναι Έλληνες και οι υπόλοιποι είναι επίσης Αιγύπτιοι αλιεργάτες. Τα γρι - γρι δουλεύουν 24 μέρες το μήνα για 10 μήνες το χρόνο (1 Μαρτίου έως 31 Δεκεμβρίου).

Σε κατ' ιδίαν συζητήσεις με τους επαγγελματίες ψαράδες, οι ίδιοι προβλέπουν ότι σταδιακά θα στραφούν και άλλοι προς τον κλάδο τους, καθώς οι συνθήκες στην αγορά εργασίας είναι εξαιρετικά επισφαλείς. Ανέφεραν, επίσης, ότι στην τοπική κοινωνία κυριαρχούν η ανεργία, η υποαπασχόληση και η αδήλωτη εργασία και για

τους λόγους αυτούς έχουν δεχθεί τις πρώτες κρούσεις από συγγενικά και φιλικά πρόσωπα ώστε να τους πάρουν μαζί τους στα καΐκια.

4.2.1 Παραγωγή ψαριών και ποικιλίες

Τα σκάφη παράκτιας αλιείας με τους επαγγελματίες ψαράδες στοχεύουν σε εποχιακά ψάρια. Επομένως, από τον Απρίλιο μέχρι τον Ιούλιο ψαρεύουν με παραγάδια και χοντρά δίχτυα σφυρίδες, συναγρίδες και φαγκριά. Από τον Αύγουστο έως το Νοέμβριο ψαρεύουν με ψιλά παραγάδια κυρίως τσιπούρες, σαργούς και λυθρίνια, ενώ από τον Δεκέμβριο μέχρι τον Μάρτιο στοχεύουν σε μπαρμπούνια.

ΑΛΙΕΥΜΑΤΑ ΑΝΑ ΧΡΟΝΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ

Χρονική περίοδος	Αλιεύματα
Απρίλιος – Ιούλιος	Σφυρίδες, συναγρίδες, φαγκριά
Αύγουστος – Νοέμβριος	Τσιπούρες, σαργοί, λυθρίνια
Δεκέμβριος – Μάρτιος	Μπαρμπούνια

Πίνακας 8 Πηγή: Προσωπική έρευνα πεδίου

Το κάθε καΐκι παράκτιας αλιείας ψαρεύει ημερησίως 15 με 20 κιλά ψάρια. Αν κάνουμε την αναγωγή σε ετήσια βάση, θα διαπιστώσουμε ότι τα 15 σκάφη ψαρεύουν και κατά συνέπεια διοχετεύουν στην αγορά γύρω στους 40 τόνους ψάρια ετησίως.

4.2.2 Ψαρότοποι

Οι επαγγελματίες ψαράδες παράκτιας αλιείας της Ραφήνας δραστηριοποιούνται αποκλειστικά στο νότιο Ευβοϊκό Κόλπο. Τους επιτρέπεται το ψάρεμα μισό μίλι μακριά από τις ακτές και μπορούν να φτάσουν μέχρι τις ακτές της Εύβοιας, στα Στύρα και το Μαρμάρι προκειμένου να ψαρέψουν. Η μεγαλύτερη απόσταση που διανύουν είναι μέχρι μισό μίλι πριν από το Μαρμάρι, δηλαδή 16 ναυτικά μίλια μακριά από τη βάση τους στη Ραφήνα. Ο απαιτούμενος χρόνος για να φτάσουν μέχρι εκεί είναι 1 ώρα και 15 λεπτά περίπου. Σπάνια, κατά τη διάρκεια του Αυγούστου, οι αλιείς οργανώνουν 2ήμερα ταξίδια για ψάρεμα μέχρι την Άνδρο και τη Τζια.

Αντίστοιχα, οι μηχανότρατες μέσης αλιείας δραστηριοποιούνται στους ίδιους ψαρότοπους. Για τα συγκεκριμένα σκάφη, που τους επιτρέπεται το ψάρεμα 1.5 ναυτικό μίλι μακριά από τη στεριά, ισχύει ένας ακόμα περιορισμός. Για το χρονικό διάστημα από 1 Απριλίου έως 31 Μαΐου απαγορεύεται το ψάρεμα στο νότιο Ευβοϊκό. Συνεπώς, ανοίγονται στα διεθνή ύδατα, που βρίσκονται εκτός του τόξου που σχηματίζεται από Κάρυστο, Μακρόνησο, Κέα και Άνδρο και σε απόσταση 6

μίλια μακριά από τις ακτές. Παρακάτω παρατίθεται χάρτης του νότιου Ευβοϊκού Κόλπου, όπου ψαρεύουν καθημερινά οι αλιείς της Ραφήνας και όχι μόνο.

Εικόνα 19 (Πηγή: Προσωπική επεξεργασία)

4.2.3 Αλιευτικό καταφύγιο

Στο αλιευτικό καταφύγιο βρίσκονται μονίμως οι 3 μηχανότρατες μέσης αλιείας και τα 15 σκάφη παράκτιας αλιείας των επαγγελματιών ψαράδων. Παροδικά εμφανίζονται και κάποια γρι - γρι. Εκτός, όμως, από τα επαγγελματικά σκάφη, σήμερα στο αλιευτικό καταφύγιο αράζουν και γύρω στα 20 σκάφη ερασιτεχνικής αλιείας.

Σε αρκετές παράκτιες περιοχές, τα αλιευτικά καταφύγια παίζουν και το ρόλο της ιχθυόσκαλας. Κάτι τέτοιο δε συμβαίνει στο λιμάνι της Ραφήνας αφού οι εγκαταστάσεις είναι εξαιρετικά ελλιπείς και η διάθεση της Πολιτείας να συνδράμει οικονομικά είναι μηδαμινή. Πάντως είναι αρκετά παράδοξο το γεγονός ότι το συγκεκριμένο αλιευτικό καταφύγιο είναι μη λειτουργικό όταν το έργο παραδόθηκε μόλις το 2006 και για την ολοκλήρωση του δαπανήθηκαν 1.926.570 ευρώ.

Εικόνα 20: Αλιευτικό καταφύγιο Ραφήνας (Πηγή: http://www.rafinaport.gr/index.php?option=com_content&view=article&id=90&Itemid=206)

4.2.4 Ιχθυοκαλλιέργειες

Οι ιχθυοκαλλιέργειες αποτελούν έναν από τους ταχύτερα αναπτυσσόμενους κλάδους της ελληνικής οικονομίας τα τελευταία χρόνια (κυρίως από τη δεκαετία του 1990 κι έπειτα). Στην ανάπτυξη του κλάδου συνέβαλαν οι κλιματολογικές και γεωμορφολογικές συνθήκες της χώρας, οι περιορισμοί στον τομέα της αλιείας, η μείωση των αλιευτικών αποθεμάτων καθώς και οι επιδοτήσεις που δόθηκαν από το κράτος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η Ελλάδα φιγουράρει στην πρώτη θέση ανάμεσα στις χώρες της Μεσογείου όσον αφορά την παραγωγή τσιπούρας και λαυρακιού.

Στην περιοχή της Ραφήνας δεν υπάρχουν ιχθυοκαλλιέργειες. Οι μοναδικές ιχθυοκαλλιέργειες που υπάρχουν στην Ανατολική Αττική, βρίσκονται στην περιοχή της Αγίας Μαρίνας του Μαραθώνα. Τα κυριότερα είδη που εκτρέφονται εκεί είναι οι τσιπούρες και οι συναγρίδες.

Εικόνα 21: Ιχθυοκαλλιέργειες στην Αγία Μαρίνα Μαραθώνα (Πηγή: http://www.saronicmagazine.com/?attachment_id=12241)

4.2.5 Εμβέλεια της αλιευτικής δραστηριότητας στο λιμάνι της Ραφήνας

Οι επαγγελματίες αλιείς της Ραφήνας, επειδή δεν υπάρχει ιχθυόσκαλα ούτε συναφείς εγκαταστάσεις στο αλιευτικό καταφύγιο, διοχετεύουν τα αλιεύματά τους απευθείας στα επτά (7) συνολικά ιχθυοπωλεία της περιοχής. Εκεί τα πουλάνε σε χονδρική τιμή και στη συνέχεια τα ψάρια διοχετεύονται στην αγορά είτε σε επαγγελματίες της εστίασης είτε σε απλούς καταναλωτές.

Από τα επτά ιχθυοπωλεία της Ραφήνας ψωνίζουν όλοι οι επαγγελματίες της περιοχής (εστιατόρια, ταβέρνες, μεζεδοπωλεία, ξενοδοχεία). Υπάρχουν, βέβαια, αρκετοί καταστηματάρχες -που απασχολούνται στον τομέα της εστίασης- που σπεύδουν να αγοράσουν τα ψάρια της Ραφήνας από διάφορες περιοχές του λεκανοπεδίου, όπως η Βουλιαγμένη, η Γλυφάδα, ο Πειραιάς, η Κηφισιά και αλλού. Η ποσότητα ψαριών και θαλασσινών που δεν πωλείται, μεταφέρεται στην ιχθυόσκαλα του Κερατσινίου και από εκεί διοχετεύεται στην αγορά.

Εικόνα 22: Ιχθυοπωλείο στο λιμάνι της Ραφήνας (Πηγή: Προσωπική έρευνα πεδίου)

4.2.6 Θέσεις εργασίας που δημιουργεί η αλιευτική δραστηριότητα στη Ραφήνα

Εκτός από τους συνολικά 57 επαγγελματίες αλιείς, οι οποίοι αποτελούν και τους άμεσα εξαρτώμενους, η αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας δημιουργεί και πολλές έμμεσες θέσεις εργασίας. Τα επτά ιχθυοπωλεία της περιοχής εμπορεύονται αποκλειστικά ψάρια που έχουν αλιευθεί από τους ντόπιους ψαράδες. Σε αυτά τα μαγαζιά απασχολούνται λίγο παραπάνω από 50 άτομα συνολικά. Είναι τέτοια η φύση της δουλειάς των ψαράδων και των εμπόρων αλλά και τέτοια η γεωγραφική θέση της Ραφήνας, που καθιστούν αναγκαία τη λειτουργία των ιχθυοπωλείων κάθε μέρα (και την Κυριακή), καθώς επισκέπτες από διάφορες περιοχές της Αττικής σπεύδουν να αγοράσουν τα φρέσκα ψάρια συνδυάζοντας την κυριακάτικη βόλτα τους με τα ψώνια.

Ένας ακόμα τομέας που επωφελείται από την αλιευτική δραστηριότητα στη Ραφήνα είναι αυτός της εστίασης. Ο τομέας της εστίασης έχει αναπτυχθεί ραγδαία τα τελευταία χρόνια στην περιοχή αφού έχουν ξεκινήσει τη λειτουργία τους πολλά καινούρια εστιατόρια, καφέ και μεζεδοπωλεία. Γύρω από το λιμάνι της Ραφήνας και γειτονικές παραθαλάσσιες περιοχές (Μάτι, Ζούμπερι, Άγιος Ανδρέας, Κόκκινο Λιμανάκι) υπάρχουν 14 ψαροταβέρνες/εστιατόρια και 5 μεζεδοπωλεία που σερβίρουν αποκλειστικά ψάρια. Σε αυτές τις επιχειρήσεις, αν και η διστακτικότητα των ιδιοκτητών ήταν μεγάλη και η διάθεσή τους να συνδράμουν στην προσωπική έρευνα σχετικά μικρή, απασχολούνται τουλάχιστον 273 άτομα με τον αριθμό αυτό να είναι μεγαλύτερος κατά τη διάρκεια των θερινών μηνών προκειμένου να καλύψει τις ανάγκες μίας διαρκώς αυξανόμενης τουριστικής κίνησης. Σε αυτές τις περιπτώσεις δεν κατέστη δυνατό να εξακριβωθεί ο ακριβής αριθμός των απασχολούμενων και το

προφίλ τους (ηλικία, φύλλο, εθνικότητα), καθώς σε αρκετά καταστήματα κυριαρχούν η αδήλωτη εργασία, η εποχιακή απασχόληση και η υποαπασχόληση και οι ιδιοκτήτες ζουν καθημερινά με το φόβο των ελεγκτικών μηχανισμών (Ι.Κ.Α, Επιθεώρηση Εργασίας, Σ.Δ.Ο.Ε.)

Εικόνα 23: Ψαροταβέρνα στο λιμάνι της Ραφήνας (Πηγή: Προσωπική έρευνα πεδίου)

Παρατίθεται παρακάτω πίνακας που καταδεικνύει αναλυτικά τις επιχειρήσεις εστίασης που σερβίρουν αποκλειστικά ψάρια στην ευρύτερη περιοχή της Ραφήνας και τον συνολικό αριθμό εργαζομένων που απασχολούν η καθεμία.

ΑΠΑΣΧΟΛΟΥΜΕΝΟΙ ΣΤΗΝ ΕΣΤΙΑΣΗ ΣΤΗΝ ΠΕΡΙΟΧΗ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣ

	Επωνυμία επιχείρησης	**Είδος καταστήματος**	**Περιοχή**	**Αριθμός απασχολούμενων**
1	La Sera	Μεζεδοπωλείο	Ραφήνα (λιμάνι)	17
2	Πανόραμα	Μεζεδοπωλείο	Ραφήνα (λιμάνι)	13
3	Oceanis	Μεζεδοπωλείο	Ραφήνα	14
4	Η Αμμουδιά	Μεζεδοπωλείο	Ραφήνα	10
5	Η καλή καρδιά του Έγκρε	Μεζεδοπωλείο	Ραφήνα	9

6	Αγνάντι	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα	16
7	Τα καβούρια του Ασημάκη	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα (λιμάνι)	12
8	Trattoria	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα	15
9	Άγονη γραμμή	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα (λιμάνι)	13
10	Ιωακείμ	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα (λιμάνι)	13
11	Ντάλλας	Ψαροταβέρνα	Ραφήνα	17
12	Η τράτα	Ψαροταβέρνα	Ζούμπερι	10
13	Μαγγίνας	Εστιατόριο	Ραφήνα	18
14	Βράχος	Εστιατόριο	Ραφήνα	19
15	Γαλήνη	Εστιατόριο	Ραφήνα (λιμάνι)	12
16	Δρόσος	Εστιατόριο	Ραφήνα	14
17	Nostimo	Εστιατόριο	Ραφήνα (λιμάνι)	16
18	Μπαλκόνι	Εστιατόριο	Κόκκινο Λιμανάκι	22
19	Romeo & Juliet	Εστιατόριο	Μάτι	13
				Σύνολο:273

Πίνακας 9 (Πηγή: Προσωπική έρευνα πεδίου)

Φυσικά, είναι πρακτικά αδύνατο να υπολογιστεί ο συνολικός αριθμός εργαζομένων σε καταστήματα που σερβίρουν ψάρια αλιευμένα από τους επαγγελματίες της Ραφήνας καθώς εκτός από τα προαναφερθέντα υπάρχουν και εστιατόρια σε ξενοδοχεία της περιοχής και άλλες ταβέρνες που προσφέρουν και ψάρια εκτός από το κρέας και άλλα είδη φαγητού. Παρ' όλα αυτά, είναι ηλίου φαεινότερο ότι η αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας είναι ζωτικής σημασίας καθώς συνδράμει αποφασιστικά στην οικονομική ζωή της πόλης αλλά και σε άλλες περιοχές της Αττικής.

Τέλος, πλησίον του λιμανιού της Ραφήνας δραστηριοποιούνται 2 επιχειρήσεις που εμπορεύονται είδη αλιείας, όπως καλάμια, πετονιές, αγκίστρια, δολώματα, παραγάδια, στολές ψαροτούφεκου και άλλα. Στις δύο αυτές οικογενειακές επιχειρήσεις απασχολούνται συνολικά εφτά (7) άτομα (4 και 3 αντίστοιχα).

Εικόνα 24: Κατάστημα με είδη αλιείας στη Ραφήνα (Πηγή: https://www.simpleso.gr/kinigos/)

ΕΜΜΕΣΕΣ ΘΕΣΕΙΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΛΙΕΥΤΙΚΗ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΛΙΜΑΝΙ ΤΗΣ ΡΑΦΗΝΑΣ

Έμμεσες θέσεις εργασίας	**Αριθμός απασχολούμενων**
Ιχθυοπωλεία	50
Ψαροταβέρνες/Εστιατόρια	210
Μεζεδοπωλεία	63
Καταστήματα με είδη αλιείας	7
Σύνολο	**330**

Πίνακας 10 Πηγή: Προσωπική έρευνα πεδίου

4.2.7 Προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι επαγγελματίες αλιείς της Ραφήνας

Οι ψαράδες της Ραφήνας, εκτός από την πολύωρη και αρκετά κουραστική σε σύγκριση με το οικονομικό όφελος που τους αποφέρει εργασία, έχουν να αντιμετωπίσουν και μία ακόμα σειρά ζητημάτων/προβλημάτων.

Αρχικά, όπως αναφέρθηκε σε συζητήσεις με τους αλιείς, το κυριότερο θέμα που καλούνται να αντιμετωπίσουν έχει να κάνει με την παρουσία δελφινιών και φωκιών στους ίδιους ψαρότοπους. Όποιος έτυχε να ταξιδέψει από τη Ραφήνα προς την Κάρυστο ή τις Κυκλάδες πιθανότατα είχε την εμπειρία να δει από κοντά πλήθος δελφινιών στο νότιο Ευβοϊκό κόλπο. Η εμφάνιση των μεγάλων θηλαστικών -όπως είναι φυσικό- απομακρύνει τα μικρά ψάρια που αλιεύουν οι ψαράδες.

Τα τελευταία δύο κυρίως χρόνια, λόγω της οικονομικής κρίσης που πλήττει τη χώρα, όλο και περισσότεροι ερασιτέχνες αλιείς βγαίνουν σε καθημερινή βάση για ψάρεμα για βιοποριστικούς πλέον λόγους. Αυτοί πωλούν τα ψάρια σε χαμηλότερες τιμές που δεν μπορούν να ανταγωνιστούν οι επαγγελματίες. Αυτό συμβαίνει γιατί τα έξοδα των επαγγελματιών είναι αρκετά μεγαλύτερα εξαιτίας των εξόδων συντήρησης των σκαφών (που κυμαίνονται από 800 έως 2000 ευρώ ετησίως, ανάλογα με το μέγεθος του σκάφους), των καυσίμων που απαιτούνται για τα σκάφη και των αναλώσιμων υλικών (π.χ. δίχτυα). Κάτι αντίστοιχο δεν ισχύει για τους ερασιτέχνες καθώς ύστερα από μεταξύ τους συνεννόηση κάθε μέρα μαζεύονται σε 2-3 σκάφη και ψαρεύουν ομαδικά. Όπως αναφέρθηκε από τους αλιείς του επαγγελματικού αλιευτικού συλλόγου «Η ΡΑΦΗΝΑ», η Λιμενική Αρχή της Ραφήνας δε δύναται να πραγματοποιεί ελέγχους στους ερασιτέχνες ψαράδες καθώς δεν επαρκούν τα καύσιμα για τα δικά τους σκάφη (ένα ακόμα παράδοξο, συνέπεια της οικονομικής ύφεσης).

Επιπροσθέτως, κατά τη διάρκεια των παραθεριστικών περιόδων, ο περιορισμός της αλιείας σε απόσταση μισού ναυτικού μιλίου από τις ακτές αυξάνεται σε ένα ναυτικό μίλι σε συγκεκριμένες περιοχές. Αυτό συμβαίνει στα ανοιχτά των εξοχικών κατοικιών των στρατιωτικών στο Ζούμπερι και των παιδικών κατασκηνώσεων της αστυνομίας στον Άγιο Ανδρέα.

Επίσης, σε συγκεκριμένες εποχές του χρόνου κάνουν την εμφάνισή τους στο νότιο Ευβοϊκό κόλπο τα γρι γρι. Αυτά μαζεύουν σε μεγάλες ποσότητες τα μικρά ψάρια, όπως γόπες, κολιούς, σαρδέλες και σαυρίδια, πράγμα που σημαίνει ότι στερούν ένα οικονομικό όφελος από τους αλιείς της Ραφήνας αφού στην ανάγκη ψαρεύουν και μικρότερα ψάρια έστω και για ελάχιστο οικονομικό όφελος.

Ένα επιπλέον πρόβλημα που θα κληθούν να αντιμετωπίσουν στο άμεσο μέλλον έχει να κάνει με το σύστημα παρακολούθησης σκαφών. Το Λιμενικό Σώμα τους ασκεί πίεση ώστε να τοποθετήσουν στα σκάφη τους τη συγκεκριμένη συσκευή παρακολούθησης και εντοπισμού θέσης αν και δεν προβλέπεται νομικά. Τη συσκευή αυτή υποχρεώνονται να φέρουν οι μηχανότρατες μέσης αλιείας και τα γρι - γρι (όπως και το ηλεκτρονικό ημερολόγιο) επειδή δε δουλεύουν όλους τους μήνες του χρόνου και έχουν και κάποιους περιορισμούς στα χωρικά ύδατα.

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι ο ανταγωνισμός μεταξύ των ψαράδων είναι πολύ έντονος. Στους ίδιους ψαρότοπους απλώνουν τα παραγάδια τους εκτός από τους ψαράδες της Ραφήνας και οι αντίστοιχοι από τη Νέα Μάκρη, την Αρτέμιδα, το Πόρτο Ράφτη, τα Στύρα, το Μαρμάρι, την Κέα, την Άνδρο και άλλοι. Υπάρχει μεταξύ τους ένας άγραφος νόμος που λέει ότι απαγορεύεται να ρωτάει ο ένας τον άλλον σχετικά με τις ποσότητες ψαριών που έχουν αλιεύσει και άλλα σχετικά με τη δουλειά τους. Τουλάχιστον ο κάθε ψαράς πουλάει τα αλιεύματά του στην τοπική του αγορά.

Φυσικά δεν μπορεί κανείς να παραβλέψει το ρόλο που διαδραματίζουν οι καιρικές συνθήκες στην καθημερινότητα και την προσπάθεια για αξιοπρεπή διαβίωση των

επαγγελματιών αλιέων. Συνεπώς, ο καιρός άλλοτε είναι σύμμαχος και αρωγός στην προσπάθεια των ψαράδων και άλλοτε αποτελεί εχθρό και τροχοπέδη για αυτή.

4.3 Ερασιτεχνική αλιεία στο λιμάνι της Ραφήνας

Εκτός από την επαγγελματική αλιεία υπάρχει και η ερασιτεχνική, σκοπός της οποίας –αρχικά τουλάχιστον- είναι η ψυχαγωγία και όχι η απόκτηση εισοδήματος. Στην ερασιτεχνική αλιεία επιτρέπονται τα μικρά παραγάδια, οι παγίδες, η απόχη, το καμάκι και διάφορα αγκιστρωτά εργαλεία. Φυσικά υπάρχει και περιορισμός στη μέγιστη επιτρεπόμενη ποσότητα αλιευμάτων που δεν ξεπερνάει τα 5 κιλά.

Στο λιμάνι της Ραφήνας, εκτός από τους επαγγελματίες, δραστηριοποιούνται και δεκάδες ερασιτέχνες αλιείς. Στο νότιο κομμάτι του λιμανιού αράζουν καθημερινά πολλά καΐκια ερασιτεχνών ψαράδων, ενώ είκοσι (20) από αυτά αράζουν μέσα στο αλιευτικό καταφύγιο παρέα με τα επαγγελματικά σκάφη παράκτιας αλιείας και τις μηχανότρατες μέσης αλιείας. Αρκετοί είναι και εκείνοι (κυρίως ντόπιοι) που ψαρεύουν για χόμπι κατά μήκος του λιμανιού με το καλάμι τους και την πετονιά τους. Λόγω των οικονομικών δυσχερειών των τελευταίων ετών, όμως, πολλοί ερασιτέχνες αλιείς δραστηριοποιούνται πλέον πιο εντατικά, ψαρεύοντας μεγαλύτερες ποσότητες αλιευμάτων και πουλώντας τα στα τοπικά ιχθυοπωλεία.

Η ενέργεια αυτή τους φέρνει σε ευθεία αντιπαράθεση και άμεσο ανταγωνισμό με τους επαγγελματίες συναδέρφους τους. Από την πλευρά τους οι ερασιτέχνες θέλοντας να αποφύγουν τις προστριβές, προσπαθούν να πηγαίνουν σε διαφορετικούς ψαρότοπους –όσο πιο μακριά γίνεται- από τους επαγγελματίες ομολόγους τους, χωρίς να έχουν πάντα θετικό αποτέλεσμα, καθώς στους ίδιους ψαρότοπους δραστηριοποιούνται και άλλοι ψαράδες από γειτονικές περιοχές (π.χ. Αρτέμιδα, Νέα Μάκρη), όπως έχει ήδη προαναφερθεί. Το ρόλο του «διαιτητή» σε αυτές τις περιπτώσεις αναλαμβάνει το Λιμενικό Σώμα, το οποίο προσπαθεί με συστάσεις –κυρίως- εκατέρωθεν να βρει μία συμβιβαστική λύση για όλους. Σε πολλούς τομείς της καθημερινότητας, όπως στον επαγγελματικό και αλλού, κυρίαρχο ρόλο παίζουν και οι δημόσιες σχέσεις και σε αυτόν τον τομέα οι εκπρόσωποι των ερασιτεχνών αλιέων εμφανίζονται ισχυρότεροι. Σε συζητήσεις με τους λιμενοφύλακες της Ραφήνας (που δεν είναι άμοιροι ευθυνών), διευκρινίστηκε από πλευράς τους ότι γίνονται συνεχώς συστάσεις και παραινέσεις προς όλους τους ψαράδες για ομαλή συνύπαρξη στα νερά του Νότιου Ευβοϊκού Κόλπου καθώς δεν επιθυμούν να προβούν σε άλλες ενέργειες, όπως η επιβολή προστίμων λόγω των οικονομικών δυσχερειών και αντιλαμβανόμενοι ότι όλοι οι ψαράδες –επαγγελματίες και μη- αποτελούν βιοπαλαιστές. Άλλωστε, η οικονομική κρίση έχει πλήξει και την ίδια τους την υπηρεσία, αφού έχουν μειωθεί στο ελάχιστο τα κονδύλια για τη συντήρηση των σκαφών τους, ενώ πολλές φορές δεν επαρκούν και τα καύσιμα, καθιστώντας αδύνατη την περιπολία στη θάλασσα του Νότιου Ευβοϊκού.

4.3.1 Δράσεις – Εκδηλώσεις

Τα τελευταία δύο χρόνια οι ερασιτέχνες ψαράδες έχουν δημιουργήσει τον Σύλλογο Ερασιτεχνών Αλιέων «Ο ΑΡΑΦΗΝ» που αριθμεί περίπου 40 μέλη και έχουν τα γραφεία τους στο λιμάνι της Ραφήνας. Ο σύλλογος αυτός κάθε χρόνο, κατά τη διάρκεια του Αυγούστου, διοργανώνει στα πλαίσια των πολιτιστικών δρώμενων της πόλης τη γιορτή της σαρδέλας. Εκεί, στην πλατεία Κυρήνειας προσφέρεται φρεσκοψημένη σαρδέλα στα κάρβουνα μαζί με άφθονο κρασί και παραδοσιακή μουσική. Με την παρουσία του κοσμεί την εκδήλωση και ο πολιτιστικός χορευτικός σύλλογος της Ραφήνας.

Εικόνα 24: Γιορτή της σαρδέλας στη Ραφήνα (Πηγή; http://www.rpn.gr/?p=24725)

Κεφάλαιο 5. Συζήτηση – Συμπεράσματα

Η εκπόνηση και ολοκλήρωση της παρούσας εργασίας ήταν αποτέλεσμα μίας συλλογικής διαδικασίας όπως η έρευνα πεδίου, η συλλογή και επεξεργασία στοιχείων από το διαδίκτυο και η αναδίφηση της βιβλιογραφίας. Το σημαντικότερο, βέβαια, ρόλο στην ολοκλήρωση της εργασίας έπαιξε η έρευνα πεδίου καθώς και οι παράλληλες συζητήσεις με διάφορους φορείς, όπως οι ψαράδες της Ραφήνας (επαγγελματίες και ερασιτέχνες), η Λιμενική Αρχή της Ραφήνας αλλά και εργαζόμενοι και ιδιοκτήτες στα τοπικά ιχθυοπωλεία, τα καταστήματα εμπορίας ειδών αλιείας και σε καταστήματα εστίασης (ψαροταβέρνες, εστιατόρια, μεζεδοπωλεία κ.ά.).

Κατά τη διάρκεια ανάγνωσης της εργασίας, ελπίδα του συντάκτη είναι η εξοικείωση του αναγνώστη με τον τομέα της αλιείας γενικά και με την αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας ειδικότερα καθώς και η «γνωριμία» του με την ευρύτερη περιοχή. Για το λόγο αυτό παρουσιάστηκαν κατά σειρά κάποια στοιχεία σχετικά με την αλιεία σε παγκόσμιο και εθνικό επίπεδο. Έγινε κατανοητό το γεγονός ότι οι χώρες που τυγχάνουν μεγαλύτερης παραγωγής και κατανάλωσης αλιευμάτων είναι εκείνες που έχουν άμεση πρόσβαση στη θάλασσα και κυρίως αυτές που βρέχονται από ωκεανό. Επίσης, δόθηκε το πλαίσιο στο οποίο οφείλουν να υπακούν και να συμμορφώνονται τα κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης μέσω της Κοινής Αλιευτικής Πολιτικής που εφαρμόζουν προκειμένου να καταστεί βιώσιμος ο θαλάσσιος πλούτος.

Όσον αφορά την εγχώρια αλιεία, μέσω της παρούσας μελέτης, καταδείχτηκε το γεγονός ότι στην συντριπτική της πλειοψηφία είναι παράκτια μικρής κλίμακας και οικογενειακή. Το συγκεκριμένο είδος αλιείας, που λαμβάνει χώρα σε εσωτερικά ύδατα, απασχολεί και το σύνολο των ερασιτεχνών αλιέων εκτός από τους επαγγελματίες. Επιπροσθέτως, παρουσιάστηκαν στοιχεία σχετικά με τον κλάδο των ιχθυοκαλλιεργειών στην Ελλάδα και τη σημαντική θέση που καταλαμβάνουν στην παραγωγή γόνων σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ενώ δεν γινόταν να παραβλεφθεί ο ρόλος που διαδραματίζει το Λιμενικό Σώμα στον έλεγχο της αλιείας και στην εφαρμογή των κανονισμών – οδηγιών που θέτει η Ευρωπαϊκή Ένωση. Πολλές φορές βέβαια, η παρουσία της λιμενικής αρχής προχωράει ένα βήμα παραπέρα καθώς παίζει και το ρόλο του διαιτητή στις «συγκρούσεις» μεταξύ των επαγγελματιών και ερασιτεχνών ψαράδων της περιοχής.

Έπειτα καταβλήθηκε μία προσπάθεια γνωριμίας του αναγνώστη με την πόλη της Ραφήνας, το ομώνυμο λιμάνι και γενικότερα την ευρύτερη παράκτια περιοχή. Αφού παρουσιάστηκε η φυσιογνωμία της πόλης και των κατοίκων της, στη συνέχεια τονίστηκε η τουριστική δραστηριότητα της περιοχής ενώ αξιολογήθηκε και η ευρύτερη περιοχή σαν παραθεριστικός προορισμός που τα τελευταία χρόνια κερδίζει περισσότερους φίλους. Αυτό συμβαίνει εξαιτίας της κατασκευής της Αττικής Οδού που σε συνδυασμό με την ανακατασκευή και τη διαπλάτυνση της λεωφόρου Μαραθώνος, έχουν ελαττώσει κατά πολύ τον απαιτούμενο χρόνο μετάβασης των κατοίκων της πρωτεύουσας προς τα ανατολικά προάστια της Αττικής. Τα οφέλη που αποκομίζονται από αυτή την κατάσταση είναι εκατέρωθεν˙ στην πλευρά της πόλης και των επιχειρηματιών είναι οικονομικά, ενώ οι επισκέπτες μπορούν να απολαύσουν πιο εύκολα πλέον το άφθονο πράσινο και τις όμορφες και καθαρές παραλίες της περιοχής.

Προχωρώντας η εργασία, περάσαμε στην περίπτωση μελέτης αυτής, δηλαδή την αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας. Η αλιεία εκτός από επάγγελμα είναι και τέχνη. Επειδή η επαγγελματική αλιεία έχει σκοπό την απόκτηση εισοδήματος είναι ένα πολύ απαιτητικό και συνάμα άκρως ανταγωνιστικό επάγγελμα. Κάθε ψαράς έχει να ανταγωνιστεί τόσο σε ποσότητα παραγωγής όσο και σε τιμές πώλησης τους συναδέλφους τους, ενώ τα τελευταία χρόνια ανταγωνίζεται και τους ερασιτέχνες ψαράδες, οι οποίοι λόγω της οικονομικής κρίσης ψαρεύουν πλέον όχι μόνο για λόγους ψυχαγωγίας αλλά και για βιοποριστικούς. Αυτό συμβαίνει πρόσφατα και στην περιοχή που εξετάσαμε.

Συζητώντας με τους αλιείς της Ραφήνας, κατέστη πλήρως αντιληπτό ότι η αλιεία είναι ένας ανδροκρατούμενος κλάδος αφού ούτε μία γυναίκα δεν απασχολείται στα καΐκια και τις μηχανότρατες της περιοχής. Είναι όντως πολύ δύσκολο να αντέξει μία γυναίκα τις συνθήκες της επαγγελματικής αλιείας καθώς αυτή απαιτεί πολλές ώρες εργασίας και κυρίως χειρωνακτικής.

Οι ψαράδες της Ραφήνας αντιμετωπίζουν καθημερινά πλήθος προβλημάτων, με διαφορετικές πτυχές το καθένα. Το σημαντικότερο είναι ότι αισθάνονται παρατημένοι από το κράτος καθώς έχουν πολλά χρόνια να δεχτούν μια οικονομική συνδρομή ώστε να αποκτήσουν ιχθυόσκαλα ή έστω πιο σύγχρονες εγκαταστάσεις στο αλιευτικό καταφύγιο. Το γεγονός αυτό είναι λίγο παράδοξο καθώς η χώρα μας με τα 11.000

χιλιόμετρα ακτογραμμής των νησιωτικών περιοχών και τα 4.000 χιλιόμετρα ακτογραμμής της ηπειρωτικής Ελλάδας θα έπρεπε να εστιάζει στον τομέα της αλιείας για την προσδοκώμενη οικονομική ανάπτυξη, αφού αυτό θα ευνοούσε την αύξηση των εξαγωγών.

Η εργασία αυτή, πάρα τα πολλά προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ψαράδες της περιοχής και την οικονομική κρίση που έχει πλήξει την Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, κατέδειξε τη σημαντικότητα της αλιευτικής δραστηριότητας στη Ραφήνα στην οικονομική ζωή της πόλης, αφού εκτός από τις άμεσες θέσεις εργασίας –αυτές των επαγγελματιών αλιέων- δημιουργεί και άλλες έμμεσες. Αυτές αφορούν τους εργαζομένους σε ιχθυοπωλεία, ψαροταβέρνες, εστιατόρια, μεζεδοπωλεία και καταστήματα με είδη αλιείας και ο ακριβής αριθμός τους είναι από δύσκολο έως αδύνατο να υπολογιστεί, δίνοντας τη δυνατότητα μιας αξιοπρεπούς διαβίωσης σε πολλές οικογένειες, εκ των οποίων οι περισσότερες κατοικούν μόνιμα στην πόλη της Ραφήνας τονώνοντας με αυτόν τον τρόπο την τοπική οικονομία.

Βιβλιογραφία

- Εθνικό Στρατηγικό Σχέδιο Ανάπτυξης Της Αλιείας (Ε.Σ.Σ.Α.ΑΛ.), Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων, Ειδική Γραμματεία Προγραμματισμού και Εφαρμογών Γ' ΚΠΣ, Ιούνιος 2007
- Στεργίου Ι. Κωνσταντίνος, Καραχλέ Κ. Παρασκευή, Τσικλήρας Αθανάσιος, Μαμαλάκης Ηλίας, 2011. Κραυγή ιχθύος. Ψάρια των ελληνικών θαλασσών. Βιολογία – Αλιεία – Διαχείριση, Εκδόσεις Πατάκη
- Kallianiotis, 1995. The anchovy fishery in the Aegean Sea. A flourishing industry or a lost affair?. Scientia Marina
- Ανατολική Ακτή, Εφημερίδα Free Press, Αριθμός Φύλλου 414, Παρασκευή 18 Οκτωβρίου 2013
- Ο Δημότης της Ανατολικής Αττικής, Εβδομαδιαία Εφημερίδα, Αριθμός Φύλλου 694, Παρασκευή 25 Οκτωβρίου 2013

Διαδικτυακοί ιστότοποι:

- http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CE%AF%CE%B1
- http://www.anat-attiki.gr/default.aspx?id=201&nt=19&lang=1
- http://rafina.gr/
- http://www.rafinaport.gr/
- http://www.alieia.gr/
- http://www.hcg.gr/node/129
- http://yen.gr/wide/home.html
- http://ec.europa.eu/fisheries/cfp/index_el.htm
- http://pame.gr/hobby/psarema
- http://mofi.mom.gr/
- http://www.rpn.gr/
- http://www.statistics.gr/portal/page/portal/ESYE/PAGE-census2011
- http://users.sch.gr/kassetas/zzzzzzPlanetFishing.htm
- http://alieftikanea.gr/%CE%B7-%CE%B5%CE%BB%CE%BB%CE%B7%CE%BD%CE%B9%CE%BA%C

E%B7-%CE%B1%CE%BB%CE%B9%CE%B5%CE%B9%CE%B1-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%B1-%CF%80%CF%81%CE%BF%CE%B2%CE%BB%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%84%CE%B1-%CF%84%CE%B7/

- http://www.fao.org/fisheries/en/
- http://archipelago.gr/ti-kanoume/aliia/paranomi-aliia/
- http://www.booking.com/searchresults.html

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι

(ΠΙΝΑΚΑΣ ΕΙΚΟΝΩΝ)

Εικόνα 1: Δορυφορική εικόνα της γης ……..9

Εικόνα 2: Ψαράδες στην Σρι Λάνκα ……13

Εικόνα 3: Οικογενειακή αλιεία στην Πάρο …….....16

Εικόνα 4: Εμπορία ψαριών - Βαρβάκειος Αγορά ……..……...17

Εικόνα 5: Μονάδα μεταποίησης αλιευμάτων ……...18

Εικόνα 6: Ψαροταβέρνα στον Κίσσαμο Χανιών ……..19

Εικόνα 7: Κατάστημα με είδη αλιείας ……..19

Εικόνα 8 : Αναπαράσταση ψαράδων στην αρχαία Ελλάδα …….20

Εικόνα 9 : Ιχθυοκαλλιέργειες στον Αμβρακικό κόλπο …….23

Εικόνα 10: Σκάφος του λιμενικού σώματος ….. …….…..26

Εικόνα 11: Η οδός Φλέμιγκ που οδηγεί στην κεντρική πλατεία της Ραφήνας ….28

Εικόνα 12: Η κεντρική πλατεία της Ραφήνας σήμερα……30

Εικόνα 13: Τοπογραφικός χάρτης της Ραφήνας ……31

Εικόνα 14: Χάρτης απεικόνισης των όμορων δήμων της Ραφήνας ….……32

Εικόνα 15: Η παράλια στο Κόκκινο Λιμανάκι ……...34

Εικόνα 16: Ξενοδοχείο στο λιμάνι της Ραφήνας ……..……..36

Εικόνα 17: Το λιμάνι της Ραφήνας …….38

Εικόνα 18: Ψαράδες της Ραφήνας τη δεκαετία του 1960 ……...39

Εικόνα 19 : Χάρτης απεικόνισης του νότιου Ευβοϊκού κόλπου……..43

Εικόνα 20: Αλιευτικό καταφύγιο της Ραφήνας ……...44

Εικόνα 21: Ιχθυοκαλλιέργειες στην Αγία Μαρίνα Μαραθώνα ……..…….45

Εικόνα 22: Ιχθυοπωλείο στο λιμάνι της Ραφήνας …….....46

Εικόνα 23: Ψαροταβέρνα στο λιμάνι της Ραφήνας ……47

Εικόνα 24: Κατάστημα με είδη αλιείας στη Ραφήνα ……49

Εικόνα 25: Γιορτή της σαρδέλας στη Ραφήνα ……..52

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΙΙ
(ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΙΝΑΚΩΝ)

Πίνακας 1: Παραγωγή ψαριών ανά κάτοικο παγκοσμίως…….. 13

Πίνακας 2: Πληθυσμός Δημοτικής Ενότητας Ραφήνας……..29

Πίνακας 3: Πληθυσμός Δημοτικής Ενότητας Πικερμίου……29

Πίνακας 4: Ξενοδοχεία της ευρύτερης περιοχής της Ραφήνας……35

Πίνακας 5: Διακίνηση επιβατών λιμένα Ραφήνας ……..37

Πίνακας 6: Διακίνηση οχημάτων λιμένα Ραφήνας …….37

Πίνακας 7: Απασχολούμενοι στην επαγγελματική αλιεία στη Ραφήνα …….41

Πίνακας 8: Αλιεύματα ανά χρονική περίοδο ……..42

Πίνακας 9: Απασχολούμενοι στην εστίαση στην περιοχή της Ραφήνας…….47

Πίνακας 10: Έμμεσες θέσεις εργασίας που δημιουργούνται από την αλιευτική δραστηριότητα στο λιμάνι της Ραφήνας …….49